

Sociálne poistenie – odborný mesačník Sociálnej poisťovne – 3/2011

Obsah čísla

Dôchodkové poistenie

Obdobie dôchodkového poistenia opatrovateľov a osobných asistentov

Nárok na predčasný starobný dôchodok po 1. januári 2011

Výber poistného:

Postavenie spoločníkov a konateľov vo vzťahu k sociálnemu poisteniu

Nemocenské poistenie

Dávka v nezamestnanosti po návrate z cudziny

Výpočet materského

Dočasná pracovná neschopnosť za rok 2010 (+ 2 grafy a 5 tabuliek)

Vývoj invalidizácie (+ 2 grafy)

Iné

Spolupráca Sociálnej poisťovne a Českej správy sociálneho zabezpečenia bude pokračovať

Opatrovatelia a osobní asistenti v dôchodkovom poistení

A. Súčasný právny stav

I. Od 1. júla 2006 sa zákonom č. 310/2006 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, rozšíril okruh povinne dôchodkovo poistených osôb.

Od uvedeného dňa je podľa § 15 ods. 1 písm. e) zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z. povinne dôchodkovo poistená aj fyzická osoba (ďalej len „osoba“) s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktorej sa poskytuje **peňažný príspevok na opatrovanie** podľa osobitného predpisu (ďalej len „príspevok na opatrovanie“).

Osobitným predpisom na tento účel je zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov, ktorý bol účinný od 1. júla 1998 do 31. decembra 2008, a zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2009.

Podľa osobitných predpisov sa príspevok na opatrovanie poskytuje, ak osoba s ťažkým zdravotným postihnutím staršia ako šesť rokov je podľa posudku sociálneho pracovníka príslušného orgánu odkázaná na opatrovanie. Osobou, ktorej z dôvodu opatrovania možno poskytnúť príspevok na opatrovanie, je manžel, manželka, rodič alebo osoba, ktorá prevzala dieťa do starostlivosti nahradzujúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu, alebo osoba, ktorú súd ustanovil za opatrovníka osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, dieťa, starý rodič, vnuk, vnučka, súrodenec, nevesta, zať, svokor, svokra, švager, švagriná, neter, synovec. Za nevestu sa považuje aj ovdovelá žena po synovi svokry alebo svokra a za zaťa sa považuje aj ovdovelý muž po dcére svokry alebo svokra. Peňažný príspevok na opatrovanie možno poskytnúť aj inej osobe, ktorá opatruje osobu s ťažkým zdravotným postihnutím a býva s touto osobou. Posudzovanie zdravotného stavu, ako aj výplata príspevku na opatrovanie, patria do pôsobnosti príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.

Obdobie povinného dôchodkového poistenia získané poberaním príspevku na opatrovanie môže byť v rozsahu **najviac 12 rokov**, a to aj v prípade úhrnu obdobia získaného starostlivosťou o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom vo veku od šesť do 18 rokov a obdobia poberania príspevku na opatrovanie.

Z povinného dôchodkového poistenia podľa § 15 ods. 1 písm. e) zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z. **sú vyňaté** osoby, ktorým je poskytovaný príspevok za opatrovanie,

- ktorým bol priznaný predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok,
- ktoré dovŕšili dôchodkový vek (nie je rozhodujúce, či im bol priznaný starobný dôchodok) a
- ktoré sú už povinne dôchodkovo poistené ako zamestnanec, samostatne zárobkovo činná osoba a osoby povinne dôchodkovo poistené z dôvodu starostlivosti o dieťa do šiestich rokov jeho veku alebo z dôvodu starostlivosti o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom po dovŕšení šiestich rokov jeho veku najdlhšie do 18 rokov jeho veku.

Povinnému dôchodkovému poisteniu však podliehajú len tie osoby, ktoré pobočke Sociálnej poisťovne príslušnej podľa miesta trvalého pobytu osoby, ktorej sa príspevok na opatrovanie poskytuje, podajú **prihlášku na dôchodkové poistenie** z dôvodu poskytovania príspevku na opatrovanie. Podľa § 22 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z. osobe uvedenej v § 15 ods. 1 písm. e) zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z. povinné dôchodkové poistenie **vzniká odo dňa prihlásenia** sa na

dôchodkové poistenie, najskôr odo dňa podania prihlášky na dôchodkové poistenie. Povinné dôchodkové poistenie jej **zaniká** dňom skončenia poskytovania príspevku na opatrovanie, najneskôr dňom získania 12 rokov povinného dôchodkového poistenia podľa § 15 ods. 1 písm. e) zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z.

Osobe, ktorá podala prihlášku na dôchodkové poistenie z dôvodu poskytovania príspevku na opatrovanie do 31. augusta 2006, podľa § 293g zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z. vzniklo povinné dôchodkové poistenie od 1. augusta 2006, ak takouto osobou bola od 1. augusta 2006.

Ustanovenie § 229 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z. ukladá osobe povinne dôchodkovo poistenej z dôvodu poskytovania príspevku na opatrovanie **povinnosť odhlásiť sa** v pobočke Sociálnej poisťovne príslušnej podľa miesta jej trvalého pobytu z dôchodkového poistenia do ôsmich dní od vzniku skutočnosti zakladajúcej zánik dôchodkového poistenia.

Poistné na dôchodkové poistenie za osobu, ktorej sa poskytuje príspevok na opatrovanie, podľa § 128 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov **platí štát**. Vymeriavací základ, z ktorého štát platí poisťné na dôchodkové poistenie a poisťné do rezervného fondu solidarity za osobu, ktorej sa poskytuje príspevok na opatrovanie, je podľa § 138 ods. 15 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov mesačne vo výške 44,2% jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacie základu, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, za ktorý sa platí poisťné.

II. Od 1. januára 2009 sa zákonom č. 449/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, okruh povinne dôchodkovo poistených osôb rozšíril aj o osoby, ktoré vykonávajú osobnú asistenciu osobám s ťažkým zdravotným postihnutím (ďalej len „osobný asistent“). V období pred 1. januárom 2009 mohli byť osobní asistenti zúčastnení na dôchodkovom poistení ako osoby dobrovoľne dôchodkovo poistené.

Od uvedeného dňa je podľa § 15 ods. 1 písm. e) zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov povinne dôchodkovo poistená aj osoba s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktorá má podľa zmluvy o výkone osobnej asistencie vykonávať **osobnú asistenciu** osobe s ťažkým zdravotným postihnutím **najmenej 140 hodín mesačne** podľa osobitného predpisu.

Podľa vyššie uvedených osobitných predpisov osobná asistencia je pomoc osobe s ťažkým zdravotným postihnutím pri činnostiach stanovených v prílohe osobitného predpisu. Peňažný príspevok na osobnú asistenciu možno poskytovať osobe s ťažkým zdravotným postihnutím vo veku od šiesteho roku veku do dovŕšenia 65. roku jej veku, ak je odkázaná na osobnú asistenciu. Posudzovanie zdravotného stavu na účely poskytovania peňažného príspevku na osobnú asistenciu, ako aj výplata tohto príspevku, patrí do pôsobnosti príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.

Peňažný príspevok na osobnú asistenciu sa spravidla neposkytuje, ak osobnú asistenciu vykonávajú blízke osoby, ktoré patria do okruhu osôb, ktorým sa poskytuje príspevok na opatrovanie.

Občan s ťažkým zdravotným postihnutím uzatvára s osobným asistentom zmluvu o výkone osobnej asistencie v súlade s ustanoveniami § 51 a § 853 Občianskeho zákonníka, podľa ktorej je osobný asistent povinný vykonávať osobnú asistenciu.

Osobný asistent, ktorý vykonáva osobnú asistenciu osobe s ťažkým zdravotným postihnutím najmenej 140 hodín mesačne, je povinne dôchodkovo poistený za rovnakých podmienok ako osoba, ktorej sa poskytuje príspevok na opatrovanie. Povinné dôchodkové poistenie mu podľa § 22 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov **vzniká odo dňa prihlásenia sa** na dôchodkové poistenie, najskôr odo dňa podania prihlášky.

Povinné dôchodkové poistenie mu **zaniká** dňom, od ktorého podľa zmluvy o výkone osobnej asistencie sa osobná asistencia má vykonávať v rozsahu menej ako 140 hodín mesačne alebo dňom zániku zmluvy o výkone osobnej asistencie, najneskôr dňom získania 12 rokov povinného dôchodkového poistenia.

Aj osobný asistent má ustanovením § 229 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z. uloženú povinnosť odhlásiť sa v pobočke Sociálnej poisťovne príslušnej podľa miesta jeho trvalého pobytu z dôchodkového poistenia do ôsmich dní od vzniku skutočnosti zakladajúcej zánik dôchodkového poistenia.

Z povinného dôchodkového poistenia osobného asistenta, ktorý má podľa zmluvy o osobnej asistencii vykonávať osobnú asistenciu najmenej 140 hodín mesačne, podľa § 15 ods. 1 písm. e) zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z. je **vyňatý** rovnaký okruh osôb, ako je to v prípade poskytovania príspevku na opatrovanie. Sú to osoby, ktorým bol priznaný predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok, ktoré dovŕšili dôchodkový vek a ktoré sú povinne dôchodkovo poistené z dôvodu, že sa starajú o dieťa do šiestich rokov jeho veku alebo o dieťa s nepriaznivým zdravotným stavom do veku od šiestich do osemnástich rokov jeho veku.

Poistné na dôchodkové poistenie za osobného asistenta rovnako ako za osobu, ktorej sa poskytuje príspevok na opatrovanie, **platí štát**. Vymeriavací základ, z ktorého štát platí poisťné na dôchodkové poistenie a poisťné do rezervného fondu solidarity za osobného asistenta, je rovnaký, ako pre osobu, ktorej sa poskytuje príspevok na opatrovanie.

Osobný asistent, ktorý vykonáva osobnú asistenciu v rozsahu **menej ako 140 hodín mesačne**, môže byť na dôchodkovom poistení zúčastnený ako **osoba dobrovoľne dôchodkovo poistená**.

Dobrovoľne dôchodkovo poistená osoba podľa § 15 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 543/2010 Z. z. môže byť osoba po dovŕšení 16 rokov veku, ktorá má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, povolenie na prechodný pobyt alebo povolenie na trvalý pobyt a nemá priznaný predčasný starobný dôchodok.

Podľa § 23 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 543/2010 Z. z. dobrovoľne dôchodkovo poistenej osobe **vzniká** dôchodkové poistenie odo dňa prihlásenia sa na dôchodkové poistenie, najskôr odo dňa podania prihlášky a **zaniká** dňom odhlásenia sa z tohto poistenia, najskôr odo dňa podania odhlášky. Prihláška na dobrovoľné dôchodkové poistenie sa podáva v pobočke Sociálnej poisťovne príslušnej podľa miesta trvalého pobytu poistenca. Vymeriavací základ na určenie poisťného na dôchodkové poistenie si dobrovoľne dôchodkovo poistená osoba určuje sama. Od 1. januára 2011 je vymeriavací základ dobrovoľne dôchodkovo poistenej osoby mesačne najmenej vo výške vo výške 44,2% jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacie základu, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, za ktorý sa platí poisťné, čo je 329,06 EURO.

B. Právny stav pred 1. júlom 2006

I. V období od 1. januára 1976 do 31. decembra 2000 umožňoval zákon č. 121/1975 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov, ktorý bol účinný do 30. septembra 1988, ako aj zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov, ktorý bol účinný do 31. decembra 2003, za predpokladu získania aspoň jedného roka zamestnania započítať na účely dôchodkového zabezpečenia tým osobám, ktoré túto starostlivosť vykonávali, ako náhradnú dobu aj **dobu osobnej starostlivosti o blízku osobu, ktorá bola prevažne alebo úplne bezvládna**, ak nebola umiestnená v ústave sociálnej starostlivosti alebo v obdobnom zdravotníckom zariadení (§ 11 ods. 1 písm. k)

zákona č. 121/1975 Zb., § 9 ods. 1 písm. k) zákona č. 100/1988 Zb. v znení účinnom do 31. decembra 2000). Náhradná doba sa kladie na roveň dobe zamestnania.

Zvýšenie dôchodku pre bezvládnosť bolo dávkou, ktorú v období do 31. decembra 2000 z dôchodkového zabezpečenia vyplácala Sociálna poisťovňa alebo jej právni predchodcovia. Vyplácala ju k dôchodku tomu dôchodcovi, ktorý bol trvale tak bezvládný, že potreboval, aby ho ošetrovala a obsluhovala iná osoba.

Za blízku osobu sa na tento účel považovali manželia a príbuzní v priamom rade, dieťa prevzaté do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia príslušného orgánu, dieťa, ktorého matka zomrela, dieťa manžela, ktoré mu bolo zverené do výchovy rozhodnutím súdu, súrodenci, zať a nevesta, a to ktoréhokoľvek z manželov.

O bezvládnosti poberateľa dôchodku vydávala posudok posudková komisia sociálneho zabezpečenia príslušnej pobočky Sociálnej poisťovne. Podmienkou na hodnotenie doby osobnej starostlivosti o blízku osobu, ktorá bola prevažne alebo úplne bezvládna, ako náhradnej doby nebolo, aby poberala zvýšenie dôchodku pre bezvládnosť. Rozhodujúci bol jej zdravotný stav, v dôsledku ktorého blízka osoba bola uznaná prevažne alebo úplne bezvládnou. Na základe posudku o zdravotnom stave poberateľa dôchodku, ktorý bol bezvládný, na účely započítania doby osobnej starostlivosti o blízku osobu osobe, ktorá túto starostlivosť vykonávala, na nárok na dôchodok a stanovenie jeho sumy prichádza do úvahy aj neskoršie posúdenie zdravotného stavu poberateľa dôchodku (napr. aj v súčasnosti).

Obdobie starostlivosti žiadateľ o dôchodok preukazoval

- rozhodnutím o priznaní zvýšenia dôchodku pre bezvládnosť blízkej osobe (od roku 1992 bolo tento údaj možné zistiť aj z informačného systému Sociálnej poisťovne), ak sa vyplácalo alebo posudkom posudkovej komisie sociálneho zabezpečenia pobočky Sociálnej poisťovne, ak sa zvýšenie dôchodku pre bezvládnosť nevyplácalo a
- čestným vyhlásením o tom, že osoba, ktorá žiada o započítanie tejto doby starostlivosti, sa o bezvládnou osobu skutočne starala, ako aj o tom, že osoba, o ktorú sa starala, nebola umiestnená v ústave sociálnej starostlivosti alebo v obdobnom zdravotníckom zariadení.

Samozrejme bolo nevyhnutné preukázať aj skutočnosť, že išlo o blízku osobu (napr. rodným listom, sobášnym listom).

Podľa § 255 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. sa za obdobie dôchodkového poistenia považuje aj zamestnanie a náhradná doba získané pred 1. januárom 2004 podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004. V tejto súvislosti je potrebné spomenúť aj skutočnosť, že s účinnosťou od 1. augusta 2006 sa podľa § 255 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z. na hodnotenie náhradnej doby ako obdobia dôchodkového poistenia už nevyžaduje splnenie podmienky získania najmenej jedného roka zamestnania.

Zákonom č. 446/2000 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov, sa od 1. januára 2001 z náhradných dôb vypustila doba osobnej starostlivosti o blízku osobu, ktorá prevažne alebo úplne bezvládna. V súlade s § 169c ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. v znení zákona č. 446/2000 Z. z. sa aj po 31. decembri 2000 zachováva možnosť hodnotenia tejto doby starostlivosti, ktorá bola vykonávaná pred 1. januárom 2001, za rovnakých podmienok, aké platili do 31. decembra 2000.

Uvedená zmena zákona č. 100/1988 Zb. v znení neskorších predpisov súvisí s tým, že **od 1. januára 2001** sa zo systému sociálnej starostlivosti začal poskytovať príspevok na opatrovanie.

Osoby, ktoré sa starali o blízku osobu, od 1. januára 2001 mali možnosť požiadať o príspevok na opatrovanie. Ak získali aspoň jeden rok účasti na dôchodkovom zabezpečení, mohli podľa § 6a ods. 3 zákona č. 100/1988 Zb. v znení zákona č. 446/2000 Z. z. dobrovoľne

pokračovať v účasti na dôchodkovom zabezpečení. Účasť na dôchodkovom zabezpečení im vznikla odo dňa prihlásenia sa na dôchodkové zabezpečenie, najskôr odo dňa podania prihlášky na dôchodkové zabezpečenie a zanikla dňom odhlásenia sa z dôchodkového zabezpečenia, najskôr odo dňa podania odhlášky z dôchodkového zabezpečenia. Na **dobrovoľné pokračovanie v účasti na dôchodkovom zabezpečení** bolo potrebné prihlásiť sa v pobočke Sociálnej poisťovne príslušnej podľa miesta trvalého pobytu. Účasť na dôchodkovom zabezpečení osoby dobrovoľne pokračujúcej v účasti na dôchodkovom zabezpečení sa hodnotí ako zamestnanie, ak za tieto obdobia bolo zaplatené poistné na dôchodkové zabezpečenie.

II. Zdravotný stav poberateľa dôchodku, ktorý si vyžadoval ošetrovanie alebo obsluhovanie inou osobou, bolo možné od 1. júla 1998, kedy nadobudol účinnosť zákon č. 195/1998 Z. z., zohľadniť v rámci riešenia hmotnej núdze formou poskytovania **príspevku na osobnú asistenciu.**

Osobní asistenti od 1. júla 1998 uzatvárali s občanom s ťažkým zdravotným postihnutím zmluvu o výkone osobnej asistencie podľa § 51 a § 853 Občianskeho zákonníka. Uzatvorením tejto zmluvy vznikal medzi nimi občianskoprávny vzťah, a preto z dôvodu výkonu tejto činnosti neboli zúčastnení na dôchodkovom zabezpečení.

Od **1. januára 2001** aj **osobní asistenti** mali možnosť prihlásiť sa na dobrovoľné pokračovanie v účasti na dôchodkovom zabezpečení.

III. V období od 1. januára 1957 do 30. júna 1998 sa opatrovateľská služba poskytovala aj **dobrovoľnými pracovníkmi opatrovateľskej služby**, ktorú organizoval príslušný štátny orgán (§ 63 vyhlášky Federálneho ministerstva práce a sociálnych vecí, ktorou sa vykonáva zákon o sociálnom zabezpečení, § 56 vyhlášky Federálneho ministerstva práce a sociálnych vecí č. 149/1988 Zb., ktorou sa vykonáva zákon o sociálnom zabezpečení, § 80 a 81 vyhlášky Ústrednej rady odborov č. 165/1979 Zb. o nemocenskom poistení niektorých pracovníkov a o poskytovaní dávok nemocenského poistenia v osobitných prípadoch).

Ako doba zamestnania dobrovoľných pracovníkov opatrovateľskej služby sa započítal každý mesiac, za ktorý opatrovateľ dosiahol odmenu za výkon opatrovateľskej služby aspoň 400 Sk.

Zákonom č. 195/1998 Z. z. bola od 1. júla 1998 dobrovoľná opatrovateľská služba zrušená. Od 1. júla 1998 sa podľa zákona č. 195/1998 Zb. poskytovala už len profesionálna opatrovateľská služba.

IV. Profesionálnu opatrovateľskú službu poskytujú zamestnanci profesionálnej opatrovateľskej služby, ktorí sú v pracovnoprávnom vzťahu. Túto činnosť vykonávajú v pracovnom pomere, preto boli na dôchodkovom zabezpečení, resp. aj v súčasnosti sú na dôchodkovom poistení, zúčastnení ako ostatné osoby v pracovnom pomere.

**Eva Záthurecká,
odbor metodiky dôchodkového poistenia
Sociálna poisťovňa, ústredie**

Nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku od 1. januára 2011

Od 1. januára 2011 nadobudol účinnosť zákon č. 543/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uvedeným zákonom sa mení posudzovanie nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku poskytovaného z dôchodkového poistenia Slovenskej republiky poistencom, ktorí sú po priznaní dôchodku povinne dôchodkovo poistení ako zamestnanci alebo ako samostatne zárobkovo činné osoby.

Vplyv vzniku povinného dôchodkového poistenia zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby na nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku

Poberateľovi predčasného starobného dôchodku, ktorý po priznaní predčasného starobného dôchodku začne vykonávať zárobkovú činnosť zakladajúcu povinné dôchodkové poistenie zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby, alebo túto činnosť začal vykonávať už pred 1. januárom 2011 a aj predčasný starobný dôchodok mu bol priznaný pred týmto dátumom, zaniká nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku.

Na účely posudzovania nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku a dátumu jeho zániku zákon č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov rozdielne pristupuje k osobám, ktorým **vzniklo povinné dôchodkové poistenie zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby**

- **1. januára 2011 a neskôr.** Nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku poistenca sa v tomto prípade posudzuje podľa právnej úpravy účinnej od 1. januára 2011 a **nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku zaniká od najbližšieho výplatného termínu dôchodku splatného po vzniku povinného dôchodkového poistenia** zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby. Toto obmedzenie nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku sa vzťahuje aj na poistencov, ktorým bol predčasný starobný dôchodok priznaný pred 1. januárom 2011,
- **pred 1. januárom 2011, prípadne najneskôr 1. januára 2011** ak právny vzťah zakladajúci povinné dôchodkové poistenie zamestnanca od 1. januára 2011 **vznikol pred 1. januárom 2011** (napr. osoba sa stala konateľom s. r. o. od 30. septembra 2010 a túto činnosť vykonávala aj po 31. decembri 2010) a povinné dôchodkové poistenie trvá aj po tomto dátume naďalej. **Nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku poistenca v týchto prípadoch zaniká až od najbližšieho výplatného termínu dôchodku splatného po 28. februári 2011.**

Vplyv existencie povinného dôchodkového poistenia zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby na vznik nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku

Podľa v súčasnosti účinnej právnej úpravy nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku nevzniká poistencovi, ktorý je ku dňu, od ktorého žiada predčasný starobný dôchodok priznať, povinne dôchodkovo poistený ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba. V takomto prípade sa poistencovi predčasný starobný dôchodok neprizná.

Uvedené dôsledky vzniku alebo existencie povinného dôchodkového poistenia zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby sa nevzťahujú iba na poistencov, ktorí sú povinne dôchodkovo poistení ako zamestnanci alebo samostatne zárobkovo činné osoby podľa zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov, pretože v žiadnom ustanovení

zákona týkajúcom sa obmedzenia nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku nie je uvedené, že pod pojmom zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba sa rozumie iba osoba uvedená v § 4 alebo § 5 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov.

S prihliadnutím na nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodiny pohybujúce sa v rámci spoločenstva, ktorých účelom je zrovnoprávnenie práv a povinností osôb, na ktoré sa v oblasti dôchodkového poistenia vzťahujú právne predpisy niektorého z členských štátov Európskej únie alebo štátu, ktorý je členom Európskeho združenia voľného obchodu (Švajčiarska konfederácia, Islandská republika, Nórske kráľovstvo a Lichtenštajnské kniežatstvo), zanikne nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku aj tomu poistencovi, ktorý je povinne dôchodkovo poistený z dôvodu výkonu zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti v niektorom z týchto štátov.

Nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku zanikne aj poistencovi, ktorý je povinne dôchodkovo poistený z dôvodu výkonu činnosti zamestnanca v štáte, s ktorým má Slovenská republika uzatvorenú medzinárodnú zmluvu o sociálnom zabezpečení obsahujúcu ustanovenie o rovnakom zaobchádzaní, ktorého úlohou je vylúčiť diskrimináciu osôb, na ktoré sa zmluva vzťahuje (napr. Článok 4 Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Kórejskou republikou o sociálnom zabezpečení, Článok 4 Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Quebecu o sociálnom zabezpečení, Článok 4 Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Kanadou o sociálnom zabezpečení, Článok 4 Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou o sociálnom zabezpečení..).

Sociálna poisťovňa rozhoduje o zániku nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku na základe prihlášok do dôchodkového poistenia Slovenskej republiky, ktoré eviduje vo svojom informačnom systéme. Informáciou o existencii povinného dôchodkového poistenia v inom štáte však nedisponuje. Z uvedeného dôvodu sa Sociálna poisťovňa obrátila na nositeľov sociálneho poistenia tých štátov, v ktorých má poberateľ predčasného starobného dôchodku zo Slovenskej republiky bydlisko, so žiadosťou o oznámenie, či a od ktorého dátumu je poberateľ predčasného starobného dôchodku z dôchodkového poistenia Slovenskej republiky povinne dôchodkovo poistený v tomto štáte z dôvodu, že vykonáva činnosť zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby.

Zároveň tieto štáty požiadala, aby v budúcnosti spolu so žiadosťou o priznanie predčasného starobného dôchodku postúpili Sociálnej poisťovni vždy aj informáciu o existencii, resp. neexistencii povinného dôchodkového poistenia žiadateľa z dôvodu výkonu činnosti zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby podľa jeho právnych predpisov, pretože bez takejto informácie predčasný starobný dôchodok nie je možné priznať.

Poistenec, ktorému vznikne povinné dôchodkové poistenie z dôvodu výkonu činnosti zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby v niektorom z vyššie uvedených štátov, má povinnosť podľa § 227 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 555/2007 Z. z. túto skutočnosť Sociálnej poisťovni oznámiť a následne bude posúdené ďalšie trvanie jeho nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku.

**Mgr. Ľudmila Grauzelová,
odbor metodiky dôchodkového poistenia,
Sociálna poisťovňa, ústredie**

Postavenie konateľov a spoločníkov spoločností s ručením obmedzeným v systéme sociálneho poistenia od 1. januára 2011

S účinnosťou od 1. januára 2011 nadobúdajú postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia niektoré nové kategórie fyzických osôb. Táto zmena je dôsledkom novej koncepcie definície zamestnanca na účely sociálneho poistenia.

Definícia zamestnanca na účely sociálneho poistenia

Podľa § 4 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení („zákon o sociálnom poistení“) v znení účinnom do 31. decembra 2010 sa za zamestnanca na účely sociálneho poistenia považovali taxatívne vymedzené osoby. Zamestnanci na účely sociálneho poistenia do 31. decembra 2010 boli

- fyzická osoba v pracovnom pomere,
- fyzická osoba v štátnozamestnaneckom pomere,
- fyzická osoba v služobnom pomere,
- člen družstva, ktorý je v pracovnom vzťahu k družstvu,
- ústavný činiteľ, verejný ochranca práv,
- predseda vyššieho územného celku, starosta obce, starosta mestskej časti v Bratislave, starosta mestskej časti v Košiciach a primátor mesta,
- poslanec vyššieho územného celku, poslanec obecného zastupiteľstva, poslanec mestského zastupiteľstva, poslanec miestneho zastupiteľstva mestskej časti v Bratislave a poslanec miestneho zastupiteľstva mestskej časti v Košiciach, ktorí sú dlhodobo uvoľnení na výkon funkcie,
- pestún v zariadení pestúnskej starostlivosti,
- fyzická osoba vo výkone väzby a fyzická osoba vo výkone trestu odňatia slobody, ak sú zaradené do práce, s výnimkou fyzickej osoby vo výkone trestu odňatia slobody zaradenej na výkon prospešných prác mimo ústavu,
- riaditeľ štátneho podniku.

Oproti tomu, podľa zákona o sociálnom poistení v znení účinnom od 1. januára 2011 je nutné rozlišovať dve kategórie zamestnancov:

- zamestnanec na účely nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti,
- zamestnanec na účely dôchodkového poistenia.

Zamestnanec na účely nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti je fyzická osoba v právnom vzťahu, ktorý jej zakladá právo na pravidelný mesačný príjem zo závislej činnosti podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h), ods. 2 a 3 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov („zákon o dani z príjmov“), okrem fyzickej osoby v právnom vzťahu na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru a žiaka strednej školy a študenta vysokej školy pri praktickom vyučovaní v období odbornej (výrobnej) praxe.

Zamestnanec na účely dôchodkového poistenia je fyzická osoba v právnom vzťahu, ktorý jej zakladá právo na nepravidelný príjem zo závislej činnosti podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h), ods. 2 a 3 zákona o dani z príjmov, okrem fyzickej osoby v právnom vzťahu na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, žiaka strednej školy a študenta vysokej školy pri praktickom vyučovaní v období odbornej (výrobnej) praxe a člena volebnej komisie.

Z uvedených definícií vyplýva, že postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia môžu nadobudnúť aj osoby, ktoré toto postavenie do 31. decembra 2010 nemali, pretože neboli výslovne uvedené v ustanovení § 4 ods. 1 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom do 31. decembra 2010. Takýmito osobami sú napríklad konatelia a spoločníci spoločností s ručením obmedzeným, komanditisti komanditných spoločností, likvidátori, prokuristi, členovia predstavenstiev akciových spoločností, členovia dozorných a správnych rád právnických osôb alebo členovia iných orgánov právnických osôb. V článku sa budeme podrobnejšie venovať konateľom a spoločníkom spoločností s ručením obmedzeným.

Podmienky nadobudnutia postavenia zamestnanca na účely sociálneho poistenia

Aby fyzická osoba nadobudla na účely sociálneho poistenia postavenie zamestnanca, musí splniť dve podmienky súčasne:

- musí existovať právny vzťah, ktorý zakladá právo na príjem zo závislej činnosti podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h), ods. 2 alebo ods. 3 zákona o dani z príjmov,
- musí existovať právo na príjem zo závislej činnosti podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h), ods. 2 alebo ods. 3 zákona o dani z príjmov.

V prípade konateľov a spoločníkov spoločností s ručením obmedzeným je prvá podmienka splnená de facto vždy, pretože fyzickej osobe – konateľovi vzniká právny vzťah konateľa odo dňa uvedeného v obchodnom registri ako deň vzniku funkcie konateľa a fyzickej osobe – spoločníkovi vzniká právny vzťah spoločníka odo dňa zápisu do obchodného registra.

Druhú podmienku spĺňa iba ten konateľ a spoločník, ktorému určitý dokument zaručuje právo na príjem zo závislej činnosti za prácu konateľa, resp. spoločníka (napríklad spoločenská zmluva, zakladateľská listina, mandátna zmluva, zmluva o výkone funkcie). Príjmy za prácu konateľov a spoločníkov sú príjmami zo závislej činnosti podľa § 5 ods. 1 písm. b) zákona o dani z príjmov, a to aj keď nie sú povinní pri výkone práce pre spoločnosť dodržiavať príkazy inej osoby (pozri príklady č. 1 a č. 2).

Príklad č. 1

Konateľ spoločnosti ABC, s. r. o. má so spoločnosťou ABC, s. r. o. uzatvorenú zmluvu o výkone funkcie, z ktorej mu vyplýva právo na pravidelnú mesačnú odmenu vo výške 1 000 EUR. Táto fyzická osoba má postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia, pretože existuje právny vzťah, ktorým je právny vzťah konateľa spoločnosti ABC, s. r. o. založený zápisom do obchodného registra, a existuje právo na príjem zo závislej činnosti podľa § 5 ods. 1 písm. b) zákona o dani z príjmov založené zmluvou o výkone funkcie.

Príklad č. 2

Konateľ spoločnosti DEF, s. r. o. má so spoločnosťou DEF, s. r. o. uzatvorenú mandátnu zmluvu, podľa ktorej mu za výkon funkcie konateľa neprislúcha odmena. Táto fyzická osoba nemá postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia, pretože síce existuje právny vzťah, ktorým je právny vzťah konateľa spoločnosti DEF, s. r. o. založený zápisom do obchodného registra, ale neexistuje právo na príjem zo závislej činnosti, keďže funkciu konateľa vykonáva bez nároku na odmenu.

V prípade, že spoločník alebo konateľ nadobudne postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia, zamestnávateľ (spoločnosť s ručením obmedzeným) musí určiť, či zamestnanec bude odmeňovaný pravidelne mesačne alebo nepravidelne. Ak zamestnávateľ pri registrácii zamestnanca určí, že na základe niektorého právneho vzťahu je zamestnanec odmeňovaný pravidelne mesačne, je povinný prihlásiť zamestnanca z tohto právneho vzťahu na nemocenské poistenie, na dôchodkové poistenie a na poistenie v nezamestnanosti. Ak zamestnávateľ určí, že na základe niektorého právneho vzťahu je zamestnanec odmeňovaný nepravidelne, je povinný prihlásiť zamestnanca z tohto právneho vzťahu iba na dôchodkové poistenie (pozri príklady č. 3 a č. 4).

Príklad č. 3

Konateľ spoločnosti GHI, s. r. o. má so spoločnosťou GHI, s. r. o. uzatvorenú zmluvu o výkone funkcie, z ktorej mu vyplýva právo na pravidelnú mesačnú odmenu vo výške 900 EUR. Táto fyzická osoba má právo na pravidelný mesačný príjem zo závislej činnosti, preto nadobúda postavenie zamestnanca na účely nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti a zamestnávateľ je povinný prihlásiť ju do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia (ďalej len „register poistencov“) na nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Príklad č. 4

Konateľ spoločnosti JKL, s. r. o. má so spoločnosťou JKL, s. r. o. uzatvorenú zmluvu o výkone funkcie, z ktorej mu vyplýva právo na štvrťročnú odmenu vo výške 2 500 EUR. Táto fyzická osoba má právo na nepravidelný príjem zo závislej činnosti (nemá právo na pravidelný mesačný príjem), preto nadobúda postavenie zamestnanca na účely dôchodkového poistenia a zamestnávateľ je povinný prihlásiť ju do registra poistencov na dôchodkové poistenie.

Spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorý je zároveň konateľom tejto spoločnosti, je stranou zúčastnenou na dvoch právnych vzťahoch, ktoré mu môžu zakladať právo na príjem zo závislej činnosti. Prvým právnym vzťahom je právny vzťah medzi spoločnosťou a spoločníkom, ktorý bol založený zápisom tejto fyzickej osoby do obchodného registra ako spoločníka spoločnosti. Druhým právnym vzťahom je právny vzťah medzi spoločnosťou a konateľom, ktorý vzniká odo dňa uvedeného v obchodnom registri ako deň vzniku funkcie konateľa. V praxi nie je vylúčená možnosť odmeňovania spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným, hoci nejde o výkon funkcie ako v prípade konateľa. S touto možnosťou počíta aj zákon o dani z príjmov, ktorý v ustanovení § 5 ods. 1 písm. b) ustanovuje, že príjmami zo závislej činnosti sú aj príjmy za prácu spoločníkov a konateľov spoločností s ručením obmedzeným.

Ak spoločník a konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným v jednej osobe nadobudne postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia na základe dvoch právnych vzťahov, je potrebné, aby ho zamestnávateľ (spoločnosť s ručením obmedzeným, v ktorej je spoločníkom a konateľom) prihlásil do registra poistencov, a to osobitne z každého právneho vzťahu (teda dvakrát). Pravidelnosť odmeňovania sa pri každom právnom vzťahu posudzuje samostatne. To znamená, že spoločníkovi, ktorý je zároveň konateľom, môže z jedného právneho vzťahu vyplývať právo na pravidelný mesačný príjem a z tohto právneho vzťahu ho zamestnávateľ prihlási na nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti, kým z druhého právneho vzťahu mu môže vyplývať právo na nepravidelný príjem a z tohto právneho vzťahu ho zamestnávateľ prihlási iba na dôchodkové poistenie (pozri príklad č. 5).

Príklad č. 5

Konateľ spoločnosti MNO, s. r. o. má so spoločnosťou MNO, s. r. o. uzatvorenú zmluvu o výkone funkcie, z ktorej mu vyplýva právo na pravidelnú mesačnú odmenu vo výške 700 EUR. Táto fyzická osoba má zároveň účasť na základnom imaní spoločnosti MNO, s. r. o., t. j. je spoločníkom tejto spoločnosti. Ako spoločník spoločnosti MNO, s. r. o. má podľa spoločenskej zmluvy právo na ročnú odmenu vo výške 2 000 EUR. Uvedená fyzická osoba nadobúda z právneho vzťahu konateľa postavenie zamestnanca na účely nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti a zamestnávateľ je povinný prihlásiť fyzickú osobu z tohto právneho vzťahu do registra poistencov na nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti. Z právneho vzťahu spoločníka však nadobúda postavenie zamestnanca iba na účely dôchodkového poistenia a zamestnávateľ je povinný prihlásiť uvedenú fyzickú osobu z tohto právneho vzťahu do registra poistencov iba na dôchodkové poistenie.

V prípade, že konateľ, resp. spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným nadobudne postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia a zároveň má s touto spoločnosťou alebo s inou spoločnosťou uzatvorený pracovnoprávny vzťah, uvedené právne vzťahy sa posudzujú samostatne (pozri príklady č. 6 a č. 7).

Príklad č. 6

Konateľ spoločnosti PRS, s. r. o. má so spoločnosťou PRS, s. r. o. uzatvorenú zmluvu o výkone funkcie, z ktorej mu vyplýva právo na pravidelnú mesačnú odmenu vo výške 600 EUR. Táto fyzická osoba je k spoločnosti PRS, s. r. o. zároveň v pracovnom pomere – má uzatvorenú pracovnú zmluvu na funkciu riaditeľa odboru marketingu, podľa ktorej mu patrí mesačná mzda vo výške 1 800 EUR. V tomto prípade uvedená fyzická osoba nadobúda z obidvoch právnych vzťahov postavenie zamestnanca na účely nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti a zamestnávateľ je povinný prihlásiť fyzickú osobu z obidvoch právnych vzťahov do registra poistencov na nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Príklad č. 7

Konateľ spoločnosti TUV, s. r. o. má so spoločnosťou TUV, s. r. o. uzatvorenú zmluvu o výkone funkcie, z ktorej mu vyplýva právo na polročnú odmenu vo výške 4 000 EUR. Táto fyzická osoba je zároveň v pracovnom pomere k spoločnosti XYZ, s. r. o. – má uzatvorenú pracovnú zmluvu na funkciu personalistu, podľa ktorej mu patrí mesačná mzda vo výške 1 200 EUR. V tomto prípade uvedená fyzická osoba nadobúda z právneho vzťahu konateľa

postavenie zamestnanca na účely dôchodkového poistenia a zamestnávateľ (spoločnosť TUV, s. r. o.) je povinný prihlásiť fyzickú osobu z tohto právneho vzťahu do registra poistencov na dôchodkové poistenie. Táto fyzická osoba zároveň z právneho vzťahu založeného pracovnou zmluvou nadobúda postavenie zamestnanca na účely nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti a zamestnávateľ (spoločnosť XYZ, s. r. o.) je povinný prihlásiť fyzickú osobu z tohto právneho vzťahu do registra poistencov na nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Prihlasovacia povinnosť

Bez ohľadu na to, či konateľ, resp. spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným nadobudne postavenie zamestnanca na účely nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti, alebo postavenie zamestnanca iba na účely dôchodkového poistenia, zamestnávateľ je povinný prihlásiť túto fyzickú osobu do registra poistencov pred vznikom týchto poistení, najneskôr pred začatím výkonu činnosti zamestnanca (pozri príklad č. 8).

Príklad č. 8

Konateľ spoločnosti ABC, s. r. o. má v obchodnom registri ako deň vzniku funkcie konateľa uvedený 7. apríl 2011. Tento konateľ má s účinnosťou od 7. apríla 2011 so spoločnosťou ABC, s. r. o. uzatvorenú zmluvu o výkone funkcie, z ktorej mu vyplýva právo na pravidelnú mesačnú odmenu vo výške 1 000 EUR. Tento konateľ nadobúda postavenie zamestnanca na účely nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti od 7. apríla 2011 a zamestnávateľ je povinný prihlásiť ho do registra poistencov do 6. apríla 2011 vrátane, najneskôr však 7. apríla 2011 ešte pred začiatkom výkonu činnosti.

Ak by napríklad na základe rozhodnutia valného zhromaždenia spoločnosti s ručením obmedzeným mal konateľ v budúcnosti zúčtovanú odmenu, ktorá sa považuje za príjem zo závislej činnosti podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h), ods. 2 alebo ods. 3 zákona o dani z príjmov, prihlási ho zamestnávateľ (spoločnosť s ručením obmedzeným) do registra poistencov odo dňa vzniku práva na príjem zo závislej činnosti podľa zákona o dani z príjmov, t. j. odo dňa prijatia rozhodnutia valného zhromaždenia (pozri príklad č. 9).

Príklad č. 9

Konateľ spoločnosti DEF, s. r. o. má v obchodnom registri ako deň vzniku funkcie konateľa uvedený 7. apríl 2011. Tento konateľ má s účinnosťou od 7. apríla 2011 so spoločnosťou DEF, s. r. o. uzatvorenú zmluvu o výkone funkcie, podľa ktorej mu za výkon funkcie konateľa neprislúcha odmena. Uvedená fyzická osoba nenadobúda postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia. Dňa 24. júna 2011 valné zhromaždenie spoločnosti DEF, s. r. o. prijme rozhodnutie, na základe ktorého má konateľ spoločnosti právo na polročnú odmenu za výkon funkcie konateľa vo výške 5 000 EUR. Uvedená fyzická osoba nadobúda od 24. júna 2011 postavenie zamestnanca na účely dôchodkového poistenia a zamestnávateľ je povinný prihlásiť ju do registra poistencov na dôchodkové poistenie do 23. júna 2011 vrátane, najneskôr však 24. júna 2011 ešte pred začiatkom výkonu činnosti.

V prípade, že fyzickej osobe vznikol právny vzťah konateľa, resp. spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným pred 1. januárom 2011, právo na príjem zo závislej činnosti z tohto právneho vzťahu jej vzniklo pred 1. januárom 2011 a právny vzťah konateľa, resp. spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným spolu s právom na príjem zo závislej činnosti trvá aj po 31. decembri 2010, zamestnávateľ bol povinný prihlásiť túto fyzickú osobu do registra poistencov do 31. januára 2011.

Príklad č. 10

Konateľ spoločnosti GHI, s. r. o. má v obchodnom registri ako deň vzniku funkcie konateľa uvedený 16. november 2010. Táto fyzická osoba má s účinnosťou od 16. novembra 2010 so spoločnosťou GHI, s. r. o. uzatvorenú zmluvu o výkone funkcie, z ktorej mu vyplýva právo na pravidelnú mesačnú odmenu vo výške 1 100 EUR. Uvedená fyzická osoba nadobúda postavenie zamestnanca na účely nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti od 1. januára 2011 a zamestnávateľ bol povinný prihlásiť ju do registra poistencov do 31. januára 2011.

Platenie poistného na sociálne poistenie

V prípade, ak konateľ, resp. spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným nadobudne postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia a má právo na pravidelnú mesačnú odmenu, je povinný platiť

- poistné na nemocenské poistenie vo výške 1,4 % z vymeriavacieho základu,
- poistné na starobné poistenie vo výške 4 % z vymeriavacieho základu,
- poistné na invalidné poistenie vo výške 3 % z vymeriavacieho základu,
- poistné na poistenie v nezamestnanosti vo výške 1 % z vymeriavacieho základu

a zamestnávateľ (spoločnosť s ručením obmedzeným) je povinný platiť

- poistné na nemocenské poistenie vo výške 1,4 % z vymeriavacieho základu,
- poistné na starobné poistenie vo výške 14 % z vymeriavacieho základu,
- poistné na invalidné poistenie vo výške 3 % z vymeriavacieho základu,
- poistné na poistenie v nezamestnanosti vo výške 1 % z vymeriavacieho základu,
- poistné do rezervného fondu solidarity vo výške 4,75 % z vymeriavacieho základu.

Zamestnávateľ vo vzťahu k tomuto zamestnancovi neplatí poistné na úrazové poistenie ani poistné na garančné poistenie, hoci môže byť povinne úrazovo poistený a povinne garančne poistený z dôvodu, že zamestnáva napr. inú osobu v pracovnom pomere.

Splatnosť poistného je v prípade zamestnanca – spoločníka alebo konateľa a jeho zamestnávateľa – spoločnosti s ručením obmedzeným určená rovnako ako pre ostatných zamestnávateľov. Poistné, ktoré platí a odvádza zamestnávateľ (t. j. poistné, ktoré zamestnávateľ platí a odvádza za seba, a poistné, ktoré zamestnávateľ odvádza za zamestnanca), je splatné v deň určený na výplatu príjmov, ktoré sú vymeriavacím základom zamestnanca. Ak je výplata týchto príjmov pre jednotlivé organizačné útvary zamestnávateľa rozložená na rôzne dni, poistné je splatné v deň poslednej výplaty príjmov zúčtovaných za príslušný kalendárny mesiac. Ak nie je taký deň určený, poistné je splatné v posledný deň kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, za ktorý sa platí poistné. Ak deň splatnosti

poistného pripadne na sobotu alebo na deň pracovného pokoja, poistné je splatné v najbližší nasledujúci pracovný deň.

V prípade, ak konateľ, resp. spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným nadobudne postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia a má právo na nepravidelnú odmenu, je povinný platiť

- poistné na starobné poistenie vo výške 4 % z vymeriavacieho základu,
- poistné na invalidné poistenie vo výške 3 % z vymeriavacieho základu

a zamestnávateľ (spoločnosť s ručením obmedzeným) je povinný platiť

- poistné na starobné poistenie vo výške 14 % z vymeriavacieho základu,
- poistné na invalidné poistenie vo výške 3 % z vymeriavacieho základu,
- poistné do rezervného fondu solidarity vo výške 4,75 % z vymeriavacieho základu.

Ani v tomto prípade zamestnávateľ neplatí poistné na úrazové poistenie a poistné na garančné poistenie.

V prípade, že konateľ, resp. spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným má právo na nepravidelnú odmenu, splatnosť poistného na sociálne poistenie je upravená odlišne. Pri platení poistného na sociálne poistenie z vymeriavacieho základu zamestnanca na účely dôchodkového poistenia je poistné splatné do ôsmeho dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, v ktorom bol zúčtovaný príjem.

Podiel na zisku

Podiel na zisku vyplácaný zo zisku spoločnosti s ručením obmedzeným je osobitným druhom príjmu. Považuje sa za tzv. pasívny príjem, pretože sa nedosahuje z aktívnej činnosti, ale z kapitálového majetku spoločnosti a je predmetom dane z príjmov právnickej osoby.

Podľa § 3 ods. 2 písm. c) zákona o dani z príjmov podiel na zisku vyplácaný zo zisku obchodnej spoločnosti určeného na rozdelenie osobám, ktoré sa podieľajú na jej základnom imaní, alebo členom štatutárneho a dozorného orgánu tejto obchodnej spoločnosti, aj keď sú zamestnancami tejto obchodnej spoločnosti, nie je predmetom dane z príjmov fyzickej osoby. Z tohto dôvodu sa podiel na zisku vyplácaný uvedeným osobám nepovažuje za príjem zo závislej činnosti podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h) a ods. 2 a 3 zákona o dani z príjmov.

Právo na vyplatenie podielu na zisku nezakladá fyzickej osobe postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia. Podiel na zisku môže byť v niektorých prípadoch vymeriavací základ na platenie poistného na sociálne poistenie zamestnanca, ale právo na jeho vyplatenie nemôže samo osebe fyzickej osobe založiť postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia. Fyzická osoba musí nadobudnúť postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia na základe práva na iný príjem, ako podiel na zisku.

Zákon o sociálnom poistení v ustanovení § 138 ods. 1 v druhej vete uvádza, že vymeriavací základ zamestnanca je aj podiel na zisku vyplatený obchodnou spoločnosťou alebo družstvom zamestnancovi bez účasti na základnom imaní tejto spoločnosti alebo družstva. Je zrejmé, že posúdenie, či podiel na zisku vyplatený konateľovi spoločnosti

s ručením obmedzeným je vymeriavací základ zamestnanca alebo nie, závisí od viacerých okolností.

Ak konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným nadobudne z právneho vzťahu konateľ'a postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia a tento konateľ zároveň má účasť na základnom imaní spoločnosti s ručením obmedzeným (je spoločníkom tejto spoločnosti), vyplatený podiel na zisku nie je vymeriavací základ na platenie poistného na sociálne poistenie, pretože táto fyzická osoba má súčasne účasť na základnom imaní spoločnosti.

Ak konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným nadobudne z právneho vzťahu konateľ'a postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia a tento konateľ zároveň nemá účasť na základnom imaní spoločnosti s ručením obmedzeným (nie je spoločníkom tejto spoločnosti), vyplatený podiel na zisku je vymeriavací základ na platenie poistného na sociálne poistenie, pretože sú splnené všetky podmienky podľa ustanovenia § 138 ods. 1 druhej vety zákona o sociálnom poistení. Skutočnosť, že podiel na zisku nie je príjem zo závislej činnosti, nie je v tomto prípade rozhodujúca.

Ak konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným nenadobudne z právneho vzťahu konateľ'a postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia (t. j. nemá právo na príjem za výkon funkcie konateľ'a), vyplatený podiel na zisku nie je vymeriavací základ na platenie poistného na sociálne poistenie, bez ohľadu na to, či tento konateľ má účasť na základnom imaní spoločnosti s ručením obmedzeným alebo nie. Nie je totiž splnená podmienka podľa § 138 ods. 1 druhej vety zákona o sociálnom poistení – fyzická osoba nenadobudla postavenie zamestnanca.

Môže nastať aj situácia, keď konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným je zároveň fyzickou osobou v pracovnom pomere k tejto spoločnosti a spoločnosť mu vyplatí podiel na zisku. Podľa § 138 ods. 1 prvej vety zákona o sociálnom poistení vymeriavací základ zamestnanca, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť vyplývajúcu z právneho vzťahu, ktorý zakladá právo na príjem podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h) a ods. 2 a 3 zákona o dani z príjmov, je príjem plynúci z tejto zárobkovej činnosti okrem príjmov, ktoré nie sú predmetom dane alebo sú od dane oslobodené podľa zákona o dani z príjmov. Za predpokladu, že konateľ nemá účasť na základnom imaní spoločnosti s ručením obmedzeným (nie je zároveň spoločníkom tejto spoločnosti) a poskytne sa mu podiel na zisku spoločnosti, tento príjem je vymeriavací základ zamestnanca spolu s vymeriavacím základom zamestnanca podľa § 138 ods. 1 prvej vety zákona o sociálnom poistení. V tomto prípade teda je vymeriavací základ mzda vyplývajúca z pracovného pomeru, ako aj poskytnutý podiel na zisku spoločnosti.

Záver

V článku sme sa snažili načrtnúť základné situácie, ktoré približujú postavenie konateľ'ov a spoločníkov spoločností s ručením obmedzeným v systéme sociálneho poistenia v nadväznosti na legislatívne zmeny účinné od 1. januára 2011. V praxi však často nastávajú zložitejšie prípady, na posúdenie ktorých sa vyžaduje podrobnejšia právna analýza.

**Mgr. Jana Karnetová,
odbor výberu poistného,
Sociálna poisťovňa, ústredie**

Nárok na dávku v nezamestnanosti po návrate z iného členského štátu EÚ

Na vznik nároku na dávku v nezamestnanosti je potrebné v zmysle § 104 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov splniť dve základné podmienky. Tými sú zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie príslušným úradom práce, sociálnych vecí a rodiny a dosiahnutie doby poistenia v nezamestnanosti najmenej dva roky, t.j. 730 dní v posledných troch rokoch pred dňom zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie.

Pokiaľ osoba vykonávala v posledných troch rokoch pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie zárobkovú činnosť v inom členskom štáte EÚ, pri posudzovaní nároku na dávku v nezamestnanosti sa postupuje aj v súlade s nariadením (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v platnom znení (ďalej len „nariadenie 883/2004“) ako aj nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia 883/2004 (ďalej len „nariadenie 987/2009“). Tieto nariadenia sú účinné od 1. mája 2010. Obe nariadenia nahrádzujú nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 a 574/72 iba v tých prípadoch, keď občan EÚ migruje medzi štátmi EÚ. Ustanovenia nových nariadení sa teda nepoužijú vo vzťahu k Nórsku, Islandu, Lichtenštajnsku a Švajčiarskej konfederácii. V týchto prípadoch sa naďalej postupuje podľa nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 a 574/72.

V zmysle zásady úhrnu dôb poistenia, zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti upravenej v článku 61 nariadenia 883/2004, príslušná inštitúcia členského štátu, ktorého právne predpisy podmieňujú nadobudnutie, zachovanie, znovunadobudnutie alebo trvanie nároku na dávky dosiahnutím dôb poistenia, zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti, v potrebnom rozsahu zohľadní doby poistenia, zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti dosiahnuté podľa právnych predpisov ktoréhokoľvek členského štátu, ako keby boli dosiahnuté podľa právnych predpisov, ktoré uplatňuje.

S výnimkou prípadov uvedených v článku 65 ods. 5 písm. a) nariadenia 883/2004 sa **uplatňovanie tejto zásady podmieňuje tým, že daná osoba bezprostredne ukončila doby poistenia, zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti v súlade s právnymi predpismi, podľa ktorých sa nárok na dávky uplatňuje.** Na výplatu dávky v nezamestnanosti je teda v zásade príslušný štát, v ktorom bola osoba naposledy zamestnaná. Po skončení zamestnania v štáte EÚ sa nárok uplatňuje tým, že sa dá občan k dispozícii službám zamestnanosti tohto štátu.

Z tohto pravidla sa uplatňuje výnimka v zmysle článku 65 ods. 5 písm. a) nariadenia 883/2004. Tento článok nariadenia stanovuje osobitné pravidlá týkajúce sa poskytovania a platby dávok v nezamestnanosti nezamestnaným osobám, ktoré počas svojej poslednej činnosti ako zamestnanci alebo samostatne zárobkovo činné osoby mali bydlisko v inom členskom štáte ako je príslušný štát, teda štát zamestnania. **V prípade týchto osôb je na posúdenie nároku na dávku v nezamestnanosti a na jej výplatu príslušný prioritne štát, v ktorom majú bydlisko.**

Otázkou uplatňovania článku 65 nariadenia 883/2004 sa zaoberala aj Správna komisia pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia. Táto sa okrem iného zaoberá všetkými správnymi otázkami a otázkami výkladu, ktoré vznikajú z ustanovení nariadenia 883/2004, alebo ustanovení nariadenia 987/2009, bez toho, aby boli dotknuté práva daných orgánov, inštitúcií a osôb obrátiť sa na súd v zmysle právnych predpisov členských štátov. V tejto veci vydala ROZHODNUTIE č. U2, zo dňa 12. júna 2009, v ktorom sa okrem iného uvádza, že na účely uplatňovania tohto rozhodnutia **sa štát bydliska** stanovuje v súlade s článkom 11 nariadenia 987/2009.

Z článku 1 písm. f) nariadenia 883/2004 vyplýva, že cezhraniční pracovníci majú svoje miesto bydliska v inej krajine, ako je krajina, v ktorej vykonávajú profesijnú činnosť, ktorá je na základe článku 11 ods. 3 písm. a) uvedeného nariadenia príslušným štátom, a preto neexistuje pochybnosť o tom, že na takýchto pracovníkov sa vzťahuje článok 65 toho istého nariadenia. Podľa článku 65 ods. 5 nariadenia 883/2004 sa zodpovednosť za platbu dávok prenáša z príslušného štátu na štát bydliska v prípade, že príslušná osoba sa dá k dispozícii službám zamestnanosti štátu bydliska. Hoci takéto riešenie je v súčasnosti prijateľné v prípade cezhraničných pracovníkov a určitých kategórií pracovníkov, ktorí udržiavajú úzke spojenia aj so svojimi krajinami pôvodu, už by viac nebolo prijateľné, ak by sa príliš širokým výkladom pojmu „bydlisko“ mala rozšíriť oblasť uplatnenia článku 65 nariadenia 883/2004 tak, aby zahŕňala všetky osoby, ktoré majú dosť stabilné zamestnanie alebo samostatne zárobkovú činnosť v členskom štáte a ktoré nechali svoje rodiny vo svojej krajine pôvodu.

Z uvedeného vyplýva, že výnimka článku 65 ods. 5 písm. a) nariadenia 883/2004 sa vzťahuje na dve kategórie osôb a to na tzv.:

- pravého cezhraničného pracovníka – osoba, ktorá vykonáva činnosť v jednom členskom štáte a ktorá má bydlisko v inom členskom štáte, do ktorého sa vracia spravidla denne alebo aspoň raz za týždeň ,
- nepravého cezhraničného pracovníka – osoba, ktorá počas výkonu činnosti v jednom členskom štáte má zachované bydlisko a úzke väzby (centrum záujmov) v inom členskom štáte.

V zmysle článku 1 písm. j) nariadenia 883/2004 bydlisko znamená miesto, kde osoba zvyčajne býva. V zmysle článku 11 nariadenia 987/2009 ako aj v kontexte rozhodnutí Európskeho súdneho dvora zaoberajúcimi sa problematikou bydliska, za bydlisko je potrebné považovať miesto, kde má osoba centrum záujmov. Centrum záujmov (existencia užších väzieb k štátu bydliska) sa v zmysle článku 11 nariadenia 987/2009 skúma len v prípade tzv. nepravého cezhraničného pracovníka, t.j. osoby, ktorá sa nevracala do štátu bydliska denne alebo aspoň raz týždenne počas výkonu činnosti v štáte posledného zamestnania. Centrum záujmov osoby sa v zmysle tohto článku určuje najmä s prihliadnutím na nasledovné kritériá:

a) dĺžku a trvalosť prítomnosti na území dotknutých členských štátov;

b) situáciu dotknutej osoby vrátane:

- povahy a osobitných vlastností každej vykonávanej činnosti, predovšetkým miesta, kde sa takáto činnosť zvyčajne vykonáva, trvalosti tejto činnosti a dĺžky trvania každej pracovnej zmluvy;
- jej rodinného stavu a rodinných väzieb;
- vykonávania akejkoľvek nezárobkovej činnosti;
- v prípade študentov zdroja ich príjmov;
- jej bytovej situácie, najmä toho, či je táto situácia stabilná;
- členského štátu, ktorý sa považuje za miesto bydliska osoby na daňové účely.

Skutočnosť, v ktorom štáte majú osoby patriace do tejto kategórie svoje miesto bydliska, sa posudzuje v každom jednotlivom prípade individuálne.

Z vyššie uvedeného teda vyplýva, že doby poistenia v nezamestnanosti nadobudnuté v inom členskom štáte EÚ sa na vznik nároku na dávku v nezamestnanosti zohľadnia jedine v prípade, že:

- osoba svoje posledné zamestnanie ukončila v štáte, v ktorom si uplatňuje nárok na dávku v nezamestnanosti (osoba iná ako cezhraničný pracovník) alebo

- osoba počas svojho posledného zamestnania v inom členskom štáte EÚ mala zachované bydlisko v štáte, podľa právnych predpisov ktorého si uplatňuje nárok na dávku v nezamestnanosti (pravý alebo nepravý cezhraničný pracovník).

Doby poistenia v nezamestnanosti nadobudnuté v inom členskom štáte EÚ možno zohľadniť za podmienky, ak sú potvrdené príslušnou inštitúciou tohto iného členského štátu EÚ na formulári určenom na tento účel. Pred účinnosťou nariadenia 883/2004 (pred 1. májom 2010) sa používal na potvrdenie dôb poistenia v nezamestnanosti **formulár E 301**. V používaní tohto formulára sa pokračuje aj po 1. máji 2010 do 30. apríla 2012. Nariadenie 883/2004 zaviedlo nové formuláre – prenosný dokument **PD U1** (inštitúcia iného členského štátu EÚ vystavuje na žiadosť osoby) a **SED U002** (inštitúcia iného členského štátu EÚ vystavuje na žiadosť inštitúcie posudzujúcej nárok na dávku v nezamestnanosti). Všetky tri formuláre sú rovnocenné, každý členský štát je povinný akceptovať ktorýkoľvek z nich. Je na rozhodnutí príslušnej inštitúcie potvrdzujúcej doby poistenia v nezamestnanosti, ktorý typ formulára vystaví.

Bydlisko a centrum záujmov

V prípade osoby spadajúcej do kategórie nepravého cezhraničného pracovníka, ktorá posledné zamestnanie vykonávala v inom členskom štáte a nárok na dávku v nezamestnanosti si uplatní v Slovenskej republike, sa v prvom rade zisťuje, či táto osoba si počas doby výkonu tohto zamestnania zachovala bydlisko a centrum záujmov v Slovenskej republike. Iba za týchto okolností je Sociálna poisťovňa oprávnená uplatniť pravidlo sčítania dôb poistenia.

V tomto prípade sa pod bydliskom nemyslí trvalý pobyt podľa vnútroštátnych predpisov, ale bydlisko v zmysle jeho definície v nariadení 883/2004 a 987/2009. Judikatúra Európskeho súdneho dvora vo viacerých prípadoch bližšie špecifikuje kritéria posudzovania bydliska, a preto sa pri rozhodovaní o bydlisku a centre záujmu vychádza podporne aj z tohto prameňa.

V rozsudku Európskeho súdneho dvora, zo dňa 8. júla 1992, C – 102/91, *Doris Knoch v Bundesanstalt für Arbeit* sa uvádza, že na účely určenia bydliska sa zohľadňuje dĺžka a kontinuita pobytu osoby pred jej odchodom do iného členského štátu, dĺžka a účel jej neprítomnosti, povaha práce vykonávanej v inom členskom štáte a zámer osoby, ktorý vyplýva zo všetkých okolností.

Podľa rozsudku Európskeho súdneho dvora zo dňa 17. februára 1977 C – 76/76 *Silvana di Paolo v Office national de l'emploi*, kedykoľvek má pracovník stále zamestnanie v členskom štáte, predpokladá sa, že v tomto štáte aj býva napriek tomu, že svoju rodinu ponechal v inom štáte. Teda nielen rodinná situácia pracovníka by mala byť vzatá do úvahy, ale aj príčiny odchodu do iného členského štátu a povaha práce tam vykonávanej. Rovnako by mali byť posudzované aj ďalšie skutočnosti.

Všetky relevantné skutočnosti, ktoré sú potrebné pre posúdenie, či centrum záujmov ostalo zachované na území Slovenskej republiky, žiadateľ o dávku v nezamestnanosti uvádza na tlačive „Vyhlásenie žiadateľa na účely posúdenia bydliska“.

Posudzujú sa najmä tieto skutočnosti:

- *stabilita zamestnania* na území iného členského štátu – doba trvania zamestnania a charakter vykonávanej práce (dočasná, sezónna práca, turnusy)
- *periodicita návštev* na území Slovenskej republiky – dovolenka, v období medzi dvoma zamestnaniami, koľkokrát mesačne / ročne
- *rodinná situácia* – kde žil manžel (ka) / druh (družka), prípadne deti počas výkonu zamestnania žiadateľa v inom členskom štáte – skúma sa v spojení s periodicitou návštev

- **podporné informácie:**

- bytová situácia – vlastníctvo, nájom, ubytovňa – v Slovenskej republike a v členskom štáte zamestnania,
- dôvod odchodu do iného členského štátu (zlepšenie jazykových schopností, prax v odbore, stáž, zvyšovanie odbornej úrovne),
- dôvod návratu na Slovensko,
- dôvod skončenia zamestnania v inom členskom štáte.

V každom jednotlivom prípade sa bydlisko posudzuje individuálne zohľadňujúc všetky tieto skutočnosti. Ak žiadateľ o dávku v nezamestnanosti naposledy pracoval v inom členskom štáte a nárok na dávku v nezamestnanosti si uplatnil na Slovensku, pobočka Sociálnej poisťovne zohľadní doby poistenia získané v inom členskom štáte len vtedy, ak si v Slovenskej republike zachoval bydlisko i po dobu výkonu práce v zahraničí.

Príklad č. 1 – pravý cezhraničný pracovník:

Žiadateľ svoje posledné zamestnanie trvajúce päť rokov vykonával na území Maďarskej republiky. Počas výkonu práce v tomto štáte, mal bydlisko v Slovenskej republike, odkiaľ dochádzal za prácou denne. Po skončení tohto zamestnania si uplatnil nárok na dávku v nezamestnanosti na Slovensku.

Vzhľadom k tomu, že žiadateľ sa do miesta svojho bydliska na Slovensku vracal denne, na túto osobu sa vzťahuje výnimka ustanovená v článku 65 ods. 5 písm. a) nariadenia 883/2003 – na posúdenie nároku na dávku v nezamestnanosti a jej výplatu je príslušný štát bydliska, teda Slovenská republika.

Pri posudzovaní nároku na dávku v nezamestnanosti teda možno zohľadniť doby poistenia v nezamestnanosti nadobudnuté v Maďarskej republike za predpokladu ich potvrdenia príslušnou maďarskou inštitúciou na jednom z vyššie uvedených formulárov.

Príklad č. 2 – nepravý cezhraničný pracovník:

Žiadateľ sa vrátil na územie Slovenska z Veľkej Británie a je evidovaný uchádzač o zamestnanie. Uplatnil si nárok na dávku v nezamestnanosti. V žiadosti uviedol výkon prác na území Veľkej Británie v zamestnaní, ktoré trvalo nepretržite 4,5 roka. Na území Veľkej Británie spolu so žiadateľom žila aj jeho manželka. Slovenskú republiku navštevoval dvakrát ročne. Na Slovensku vlastní nehnuteľnosť (dom) a žijú tu jeho rodičia. Dôvodom skončenia posledného zamestnania bola výpoveď zo strany žiadateľa.

Zamestnanie, ktoré žiadateľ vykonával na území Veľkej Británie, možno považovať za stabilné. Svedčí o tom dĺžka jeho trvania (tri roky) ako aj skutočnosť, že pracovná zmluva nebola uzatvorená na dobu určitú a zamestnanie bolo ukončené zo strany žiadateľa. Najbližšie rodinné väzby mal žiadateľ vo Veľkej Británii - manželku.

Skutočnosť stabilnej povahy zamestnania a rodinných väzieb v danom prípade prevažuje nad vlastníctvom nehnuteľnosti a návštevou Slovenska dvakrát do roka a svedčí o existencii bydliska a centra záujmov vo Veľkej Británii.

V tomto prípade nemožno pri posudzovaní nároku na dávku v nezamestnanosti postupovať v zmysle článku 61 a článku 65 ods. 5 písm. a) nariadenia 883/2004, a teda doby poistenia v nezamestnanosti získané na území Veľkej Británie nie je možné zohľadniť.

Príklad č. 3 – nepravý cezhraničný pracovník:

Žiadateľ bol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie a uplatnil si nárok na dávku v nezamestnanosti. Posledné zamestnanie trvajúce štyri roky vykonával na území Írska pre

jedného zamestnávateľa. Na územie Slovenskej republiky sa vracal dvakrát za rok. Počas tejto doby žila manželka žiadateľa na Slovensku. Ako dôvod presťahovania na Slovensko žiadateľ uviedol návrat k manželke. Zamestnanie v Írsku bolo ukončené výpoveďou zo strany zamestnanca.

Podľa rozsudku Európskeho súdneho dvora, zo dňa 17. februára 1977, C – 76/76, Silvana di Paolo v Office national de l’emploi, stále zamestnanie predpokladá bydlisko v tomto štáte aj napriek tomu, že svoju rodinu osoba ponechala v inom štáte.

Dĺžka trvania zamestnania štyri roky predpokladá jeho stabilný charakter. Stabilita zamestnania sa v tomto prípade javí významnejšia ako väzba s manželkou pri návštevách Slovenska v intervaloch dvakrát ročne.

Miesto bydliska a centrum záujmov počas zamestnania možno vyhodnotiť na území štátu zamestnania, teda doby poistenia v nezamestnanosti dosiahnuté na území tohto štátu sa nezohľadnia na účely nároku na dávku v nezamestnanosti.

Príklad č. 4 – nepravý cezhraničný pracovník:

Žiadateľka bola zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie v decembri 2010. Doby poistenia v nezamestnanosti získala podľa luxemburských právnych predpisov z titulu výkonu zamestnania na lodi Viking River Cruises v časovom úseku tri roky. V každom roku mala uzavreté dve až štyri samostatné pracovné zmluvy na dobu určitú. Medzi jednotlivými obdobiami zamestnania, trvajúcimi niekoľko dní až osem mesiacov sú prestávky cca 10 dní. Na začiatku každého kalendárneho roka je 2-3 mesačná prestávka. Práca mala sezónny charakter. Na Slovensko sa žiadateľka vracala dvakrát – trikrát mesačne. Obdobia nevykonávania zamestnania trávila na Slovensku. Na Slovensku vlastní nehnuteľnosť. Dôvodom ukončenia posledného zamestnania je zánik pracovnej zmluvy.

Sezónne zamestnanie na lodi, ktorého dĺžka trvania je ovplyvnená jednak dopytom po takomto zamestnaní a jednak vonkajšími podmienkami (počasie), nemožno považovať za stabilné. Toto konštatovanie podporuje aj skutočnosť, že celkovo žiadateľka vykonávala uvedenú prácu v časovom úseku menej ako tri roky.

V období prerušenia práce na lodi sa žiadateľka zdržiavala na Slovensku, takisto počas výkonu práce sa vracala na Slovensko dvakrát – trikrát za mesiac. Na základe týchto skutočností sa možno domnievať, že žiadateľka si počas výkonu zamestnania v Luxembursku zachovala úzky vzťah k Slovenskej republike.

Vzhľadom na dočasnosť zamestnania v Luxembursku, sezónny charakter tohto zamestnania a častú periodicitu návštev, možno uznať bydlisko za zachované na území Slovenskej republiky počas posledného zamestnania vykonávaného v Luxembursku. Doby poistenia v nezamestnanosti získané podľa luxemburských právnych predpisov by sa zohľadnili na účely nároku na dávku v nezamestnanosti.

Príklad č. 5 – nepravý cezhraničný pracovník:

V posledných troch rokoch pred dňom zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie žiadateľ vykonával zamestnanie mimo územia Slovenskej republiky – na území Veľkej Británie v trvaní dvoch rokov a v Českej republike jeden rok. Žiadateľ je slobodný. Na Slovensku nevlastní nehnuteľnosť. Zdieľa spoločnú domácnosť s družkou, na Slovensku, s ktorou má dve deti. Na Slovensko sa vracal dvakrát do mesiaca.

Vzhľadom na rodinnú situáciu a častú periodicitu návštev počas posledného zamestnania mal klient v tejto dobe zachované bydlisko a centrum záujmov na území Slovenskej republiky. Zachovanie bydliska na území Slovenskej republiky sa skúma počas

posledného zamestnania, v tomto prípade posledné zamestnanie bolo v Českej republike. Celková doba, počas ktorej klient pracoval mimo územia Slovenskej republiky, je tri roky, čo nie je v porovnaní s jeho rodinnou situáciou a periodicitou návštev počas posledného zamestnania tak významná skutočnosť.

V tomto prípade je teda možné nárok na dávku v nezamestnanosti posúdiť so zohľadnením dôb poistenia v nezamestnanosti potvrdených príslušnou britskou a českou inštitúciou v súlade s článkom 61 nariadenia 883/2004.

Príklad č. 6 – osoba iná ako cezhraničný pracovník

Žiadateľ nadobudol v posledných troch rokoch pred dňom zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie dobu poistenia v trvaní 2 rokov v Českej republike a následne bol zamestnaný 6 mesiacov na území Slovenskej republiky. Poslednou dobou poistenia v nezamestnanosti je zamestnanie na Slovensku.

Posledná doba poistenia v nezamestnanosti bola dosiahnutá podľa slovenských právnych predpisov, ale nepostačuje na vznik nároku na dávku v nezamestnanosti (aspoň dva roky za posledné tri roky). Pobočka Sociálnej poisťovne zohľadní doby poistenia v nezamestnanosti nadobudnuté na území Českej republiky, za predpokladu ich potvrdenia na formulári E 301.

Výpočet dávky v nezamestnanosti

V prípade, že posledné zamestnanie bolo vykonávané v inom členskom štáte EÚ, pri výpočte výšky dávky v nezamestnanosti sa zohľadní v zmysle článku 62 nariadenia 883/2004 výlučne plat alebo príjem, ktorý daná osoba dosahovala v súvislosti s jej poslednou činnosťou podľa právnych predpisov štátu zamestnania. Priemerný mesačný príjem, ktorý osoba dosahovala v poslednom zamestnaní na území iného členského štátu EÚ, potvrdzuje príslušná inštitúcia tohto iného členského štátu na tento účel určenom formulári (E 301, PD U1 alebo SED U004). Výška dávky v nezamestnanosti sa bude počítať z príjmu z posledného zamestnania na území daného členského štátu, pričom ak tento príjem bude potvrdený v inej mene, prekonvertuje sa na eurá. Na prepočet zahraničnej odmeny za prácu sa použije referenčný výmenný kurz uverejnený Európskou centrálnou bankou. Správna komisia pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia Rozhodnutím č. H3, zo dňa 24. apríla 2010, určila referenčný časový okamih pre určenie výmenného kurzu. Inštitúcia členského štátu, ktorá na účely stanovenia nároku a pri prvom výpočte dávky musí prepočítať sumu na peňažnú menu iného členského štátu používa v prípade, že podľa vnútroštátnych právnych predpisov inštitúcia vezme do úvahy sumu, ako napríklad zárobky alebo dávky, v priebehu určitého obdobia pred dátumom, pre ktorý sa dávka vypočíta, uverejnený prepočítací kurz posledného dňa uvedeného obdobia.

Nakoľko podľa vnútroštátnych právnych predpisov Slovenskej republiky sa berú do úvahy vymeriavacie základy za dlhšie obdobie, použije sa na prepočet príjmu výmenný kurz vzťahujúci sa na posledný deň potvrdeného obdobia zamestnania/poistenia. Ak by však prepočítaná suma príjmu bola vyššia ako je maximálny vymeriavací základ na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti podľa právnych predpisov Slovenskej republiky, použije sa prepočítaná suma príjmu najviac do výšky maximálneho vymeriavacieho základu na poistenie v nezamestnanosti v Slovenskej republike.

Príklad č. 7

Vo formulári E 3001 je potvrdený príjem za dobu poistenia od 01.10.2010 do 31.01.2011, na výpočet dávky v nezamestnanosti sa použije kurz 31.01.2011. Potvrdená mzda z Českej

republiky je vo výške 25 000,- Kč, na prepočet sa použije kurz platný pre 31.01.2011; 1 EUR=24,223 CZK.

Výpočet by bol nasledovný $25\,000 / 24,223 = 1\,032,08$ EUR.

Na výpočet dávky v nezamestnanosti by sa zohľadňoval príjem 1 032,08 EUR a z neho by sa určoval denný vymeriavací základ.

Export dávky v nezamestnanosti

V prípade osoby, ktorá naposledy vykonávala činnosť na území iného členského štátu, nebola pravým cezhraničným pracovníkom a uplatní si nárok na dávky v nezamestnanosti na území štátu zamestnania, má možnosť poberať dávky od tohto štátu a pritom si hľadať zamestnanie aj na území iného štátu. Nárok na dávku v nezamestnanosti v tomto prípade prizná štát zamestnania a po uplatnení práva tzv. exportu tejto dávky má osoba právo odísť na územie ktoréhokoľvek členského štátu EÚ a tam si hľadať zamestnanie a súčasne poberať dávku priznanú štátom posledného zamestnania.

Podmienky exportu dávky v nezamestnanosti z iného členského štátu EÚ:

- a) pred odchodom sa nezamestnaná osoba musí zaevidovať ako osoba hľadajúca prácu a musí byť k dispozícii službám zamestnanosti príslušného členského štátu najmenej štyri týždne po tom, čo sa stala nezamestnaná. Príslušné služby alebo inštitúcie zamestnanosti však môžu povoliť jej odchod pred uplynutím tejto doby;
- b) nezamestnaná osoba sa musí zaevidovať ako osoba hľadajúca prácu u služieb zamestnanosti členského štátu, do ktorého odišla, podrobiť sa tam systémovému kontrolnému postupu a dodržiavať podmienky ustanovené právnymi predpismi tohto členského štátu. Táto podmienka sa považuje za splnenú za dobu pred zaevidovaním sa, ak sa daná osoba zaevidovala do siedmich dní od dátumu, kedy prestala byť k dispozícii službám zamestnanosti členského štátu, z ktorého odišla. Vo výnimočných prípadoch môžu príslušné služby alebo inštitúcie túto dobu predĺžiť;
- c) nárok na dávky sa zachová počas doby troch mesiacov od dátumu, kedy nezamestnaná osoba prestala byť k dispozícii službám zamestnanosti členského štátu, z ktorého odišla, za predpokladu, že celkové trvanie poskytovania dávok nepresiahne celkové trvanie doby nároku na dávky podľa právnych predpisov tohto členského štátu; príslušné služby alebo inštitúcie môžu túto dobu troch mesiacov predĺžiť maximálne na šesť mesiacov;
- d) dávky poskytuje príslušná inštitúcia v súlade s právnymi predpismi, ktoré uplatňuje a na vlastné náklady.

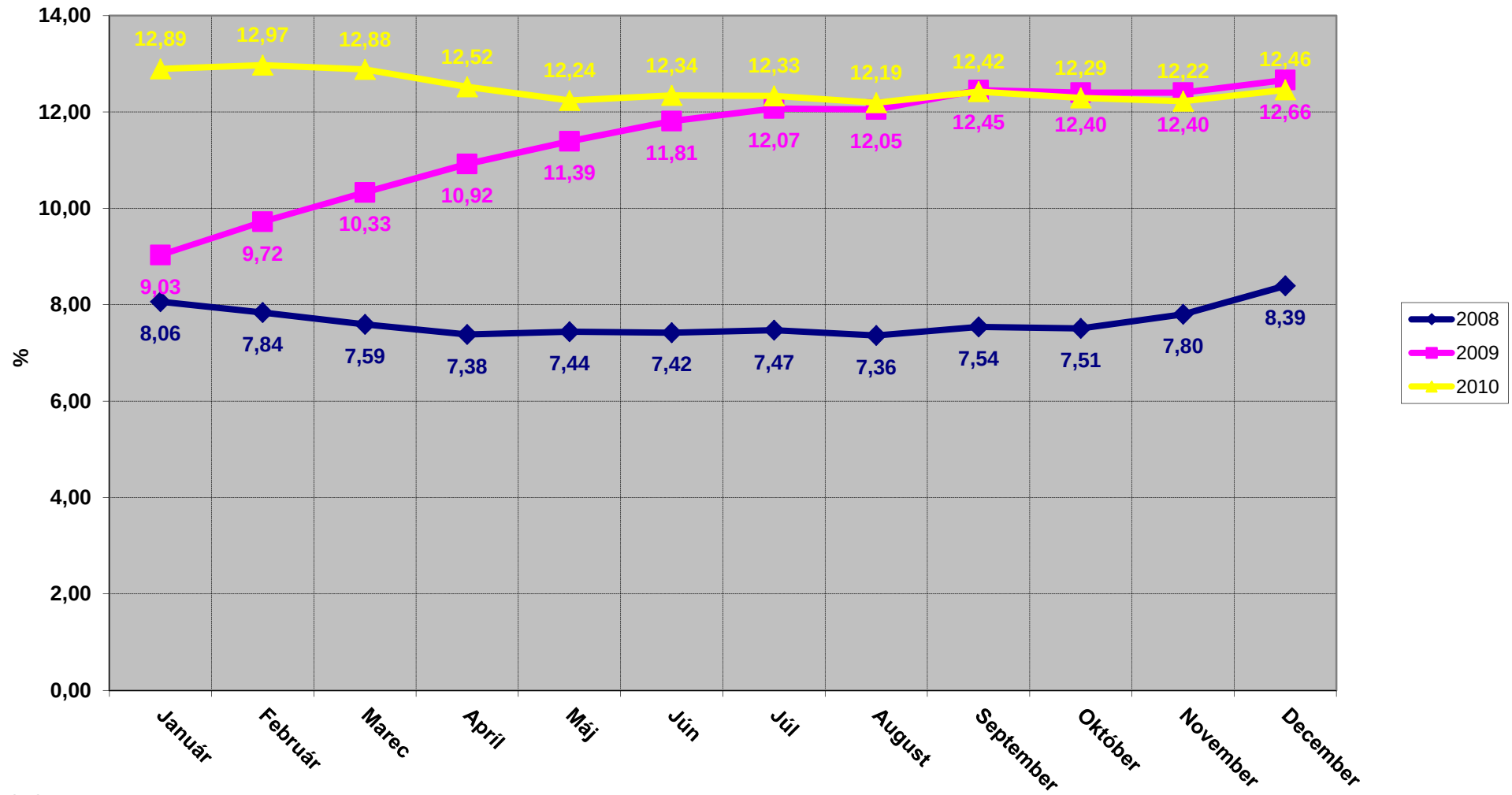
Jednou z podmienok povolenia exportu dávky v nezamestnanosti je evidencia na službách zamestnanosti štátu, v ktorom si osoba uplatnila nárok na dávku v nezamestnanosti minimálne po dobu štyroch týždňov. Inštitúcia, ktorá o nároku na dávku v nezamestnanosti rozhodovala, môže v prípade žiadosti o export tejto dávky povoliť aj skorší odchod osoby z územia tohto štátu.

Po uplatnení nároku na export dávky v nezamestnanosti príslušná inštitúcia členského štátu vystaví príslušné formuláre na ktorých potvrdí dátum, do ktorého je osoba povinná sa dať k dispozícii službám zamestnanosti daného štátu.

V prípade príchodu na Slovensko sa tento formulár predkladá príslušnému úradu práce, sociálnych vecí a rodiny a príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne. Po zaevidovaní v službách zamestnanosti v Slovenskej republike je osoba povinná dodržiavať všetky postupy, ktoré pri hľadaní zamestnania vyžaduje úrad práce, sociálnych vecí a rodiny. Dávka v nezamestnanosti je v takom prípade naďalej poukazovaná inštitúciou iného členského štátu, ktorej sú na jej žiadosť zasielané údaje o spolupráci nezamestnanej osoby s príslušným úradom práce, sociálnych vecí a rodiny na území Slovenskej republiky.

**Mgr. Martina Moyzesová,
odbor poistenia v nezamestnanosti a garančného poistenia,
Sociálna poisťovňa, ústredie**

Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti

zdroj: UPSVaR 2010

Výpočet materského

Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení striktne stanovuje, že výška materského je 60 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu. Ako sa však presne postupuje pri výpočte denného vymeriavacieho základu a potom aj následne pri výpočte samotného materského, si ukážeme v nasledujúcich riadkoch:

Na úvod citácia zákona: V zmysle § 55 zákona o sociálnom poistení denný vymeriavací základ na určenie výšky nemocenskej dávky, t. j. i materského, je podiel súčtu vymeriavacích základov, z ktorých poistenec zaplatil poistné na nemocenské poistenie v rozhodujúcom období a počtu dní rozhodujúceho obdobia.

Vychádzajúc z vyššie uvedených ustanovení pri výpočte materského postupujeme nasledovne:

1. určíme si rozhodujúce obdobie
2. spočítame si dni rozhodujúceho obdobia
3. spočítame si vymeriavacie základy na platenie poistného na nemocenské poistenie za jednotlivé kalendárne mesiace rozhodujúceho obdobia
4. súčet vymeriavacích základov vydelíme počtom dní rozhodujúceho obdobia, po zaokrúhlení výsledku na 4 desatinné miesta nahor zistíme denný vymeriavací základ
5. vypočítame si 60 % denného vymeriavacieho základu, čím získame výšku materského na jeden kalendárny deň

1. určíme si rozhodujúce obdobie

a. rozhodujúce obdobie zamestnankyne

Ak nemocenské poistenie zamestnankyne pred vznikom dôvodu na poskytnutie materského, t. j. spravidla 6 týždňov pred očakávaným dňom pôrodu (tento dátum sa zvyčajne kryje s dátumom nástupu na materskú dovolenku), **trvalo aspoň 90 dní**, rozhodujúce obdobie sa určí nasledovne:

- ak nemocenské poistenie trvalo aspoň od 1. januára kalendárneho roka predchádzajúceho kalendárnemu roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, rozhodujúce obdobie je predchádzajúci kalendárny rok

Príklad:

Pani Jana je zamestnaná a teda aj nemocensky poistená u toho istého zamestnávateľa nepretržite od 1. januára 2005. Na materskú dovolenku nastúpila 15. januára 2011. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je v prípade pani Jany rok 2010 (1. január 2010 až 31. december 2010).

- ak nemocenské poistenie vzniklo v kalendárnom roku predchádzajúcom kalendárnemu roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, rozhodujúce obdobie je obdobie od vzniku nemocenského poistenia do konca kalendárneho roka predchádzajúceho kalendárnemu roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského

Príklad:

Pani Zuzana sa zamestnala u svojho aktuálneho zamestnávateľa od 15. mája 2010 a od tohto dňa je teda aj nemocensky poistená. Na materskú dovolenku nastúpila 12. marca 2011. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je v prípade pani Zuzany obdobie od 15. mája 2010 do 31. decembra 2010.

- ak nemocenské poistenie vzniklo v kalendárnom roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, rozhodujúce obdobie je obdobie od vzniku nemocenského poistenia do konca kalendárneho mesiaca predchádzajúceho kalendárnemu mesiacu, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského

Príklad:

Pani Ivana sa zamestnala u svojho aktuálneho zamestnávateľa od 15. januára 2011 a od tohto dňa je teda aj nemocensky poistená. Na materskú dovolenku nastúpi 8. novembra 2011. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu bude v prípade pani Ivany obdobie od 15. januára 2011 do 31. októbra 2011.

Ak nemocenské poistenie zamestnankyne pred vznikom dôvodu na poskytnutie materského **trvalo menej ako 90 dní**, rozhodujúce obdobie je celý predchádzajúci kalendárny rok, pričom sa neprihliada na obdobie nemocenského poistenia získané u zamestnávateľa, u ktorého vznikol dôvod na poskytnutie materského, len na obdobie nemocenského poistenia získané u iných zamestnávateľov.

Príklad:

Pani Marcela bola zamestnaná nepretržite od 1. januára 2005 do 31. decembra 2010 u jedného zamestnávateľa. Od 1. januára 2011 sa zamestnala u iného zamestnávateľa. Na materskú dovolenku nastúpila 16. februára 2011. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je v prípade pani Marcely rok 2010 bez ohľadu na skutočnosť, že v tomto roku bola nemocensky poistená ako zamestnankyňa iného zamestnávateľa ako je ten, ktorého požiadala o poskytnutie materskej dovolenky.

Príklad:

Pani Jolana bola zamestnaná u predchádzajúceho zamestnávateľa od 1. januára 2009 do 31. marca 2010. Od 1. júla 2010 uzatvorila pracovný pomer u ďalšieho zamestnávateľa na dobu určitú do 31. decembra 2010. Od 1. januára 2011 uzatvorila s tým istým zamestnávateľom ďalší pracovný pomer na dobu neurčitú. Na materskú dovolenku nastúpila 4. februára 2011. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je v prípade pani Jolany rok 2010, nebude sa však prihliadať na vymeriavacie základy od 1. júla 2010 do 31. decembra 2010 a tieto dni sa ani nezahrnú do počtu dní rozhodujúceho obdobia. V prípade pani Jolany sa bude prihliadať iba na vymeriavacieho základu od 1. januára 2010 do 31. marca 2010 a iba tieto dni sa zahrnú do počtu dní rozhodujúceho obdobia.

Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu na určenie výšky materského zamestnankyne, ktorá bola z dôvodu tehotenstva **preradená na inú prácu** (pretože práca, ktorú vykonávala je tehotným ženám zakázaná, resp. ohrozuje jej tehotenstvo), sa zisťuje ku dňu tohto preradenia.

Príklad:

Pani Júlia sa zamestnala u nového zamestnávateľa a teda nové nemocenské poistenie jej vzniklo 1. novembra 2010. Od 17. januára 2011 bola z dôvodu ohrozenia jej tehotenstva preradená na inú prácu. Od 12. mája 2011 nastúpi na materskú dovolenku. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu sa v prípade pani Júlie zisťuje ku dňu preradenia, t. j. k 17. januáru 2011. Nakoľko k tomuto dňu bola u aktuálneho zamestnávateľa nemocensky poistená menej ako 90 dní, rozhodujúce obdobie bude síce celý rok 2010, ale na vymeriavacie základy od 1. novembra 2010 do 31. decembra 2010 sa nebude prihliadať a rovnako tieto dni sa ani nezahrnú do počtu dní rozhodujúceho obdobia.

b. rozhodujúce obdobie povinne nemocensky poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby

- ak nemocenské poistenie trvalo aspoň od 1. januára kalendárneho roka predchádzajúceho kalendárnemu roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, rozhodujúce obdobie je predchádzajúci kalendárny rok

Príklad:

Pani Andrea je povinne nemocensky poistená samostatne zárobkovo činná osoba od 1. júla 2005. O materské požiada od 15. januára 2011. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je rok 2010 (1. január 2010 až 31. december 2010).

- ak nemocenské poistenie vzniklo v kalendárnom roku predchádzajúcom kalendárnemu roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, rozhodujúce obdobie je obdobie od vzniku nemocenského poistenia do konca kalendárneho roka predchádzajúceho kalendárnemu roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského

Príklad:

Pani Monike vzniklo nemocenské poistenie povinne nemocensky poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby 1. júla 2010. O materské požiada od 12. februára 2011. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je v prípade pani Moniky obdobie od 1. júla 2010 do 31. decembra 2010.

- ak nemocenské poistenie vzniklo v kalendárnom roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, rozhodujúce obdobie je obdobie od vzniku nemocenského poistenia do konca kalendárneho mesiaca predchádzajúceho kalendárnemu mesiacu, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského

-

Príklad:

Pani Diane vznikne nemocenské poistenie povinne nemocensky poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby 1. júla 2011. O materské požiada od 2. septembra 2011. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu bude v prípade pani Diany obdobie od 1. júla 2011 do 31. augusta 2011.

- ak nemocenské poistenie vzniklo v kalendárnom mesiaci, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, rozhodujúce obdobie je obdobie od vzniku nemocenského poistenia do dňa predchádzajúceho dňu, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského

-

Príklad:

Pani Kataríne vznikne nemocenské poistenie povinne nemocensky poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby 1. júla 2011. O materské požiada od 22. júla 2011. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu bude v prípade pani Kataríny obdobie od 1. júla 2011 do 21. júla 2011.

c. rozhodujúce obdobie dobrovoľne nemocensky poistenej osoby

Ak nemocenské poistenie dobrovoľne nemocensky poistenej osoby **trvalo aspoň 26 týždňov**, rozhodujúce obdobie sa určuje podľa rovnakých pravidiel ako v prípade povinne nemocensky poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby, t. zn.:

- ak nemocenské poistenie trvalo aspoň od 1. januára kalendárneho roka predchádzajúceho kalendárnemu roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, rozhodujúce obdobie je predchádzajúci kalendárny rok
- ak nemocenské poistenie vzniklo v kalendárnom roku predchádzajúcom kalendárnemu roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, rozhodujúce obdobie je obdobie od vzniku nemocenského poistenia do konca kalendárneho roka predchádzajúceho kalendárnemu roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského
- ak nemocenské poistenie vzniklo v kalendárnom roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, rozhodujúce obdobie je obdobie od vzniku nemocenského poistenia do konca kalendárneho mesiaca predchádzajúceho kalendárnemu mesiacu, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského.

Ak **nárok na materské vznikol po zániku nemocenského poistenia** (bez ohľadu na to, či išlo o poistenie zamestnankyne, povinne nemocensky poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby alebo dobrovoľne nemocensky poistenej osoby), ale ešte v ochrannnej lehote, rozhodujúce obdobie sa zisťuje ku dňu zániku nemocenského poistenia.

Príklad:

Pani Martina bola nemocensky poistená ako zamestnankyňa od 1. januára 2007 do 30. septembra 2010. Po zániku nemocenského poistenia jej začala plynúť ochranná lehota, v rámci ktorej si uplatnila nárok na materské od 3. januára 2011.

Rozhodujúce obdobie sa v prípade pani Martiny zistilo ku dňu zániku nemocenského poistenia, t. j. k 30. septembru 2010. Rozhodujúce obdobie je rok 2009.

2. spočítame si dni rozhodujúceho obdobia

Na účely výpočtu výšky materského je potrebné spočítať všetky kalendárne dni rozhodujúceho obdobia určeného podľa vyššie uvedených pravidiel.

Zároveň je nevyhnutné poznamenať, že z rozhodujúceho obdobia sa vylučujú obdobia, za ktoré poistenec nie je povinný platiť poistné na nemocenské poistenie (napr. zamestnanec a povinne nemocensky poistená samostatne zárobkovo činná osoba počas dočasnej pracovnej neschopnosti, dobrovoľne nemocensky poistená osoba počas poberania nemocenského). Prerušenie povinného nemocenského poistenia (napr. počas neplateného voľna, alebo ak „OČR“ trvá viac ako 10 dní) nemá síce vplyv na určenie rozhodujúceho obdobia, no obdobie prerušenia povinného nemocenského poistenia sa tiež vylučuje z rozhodujúceho obdobia.

Príklad:

Pani Eva má rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu obdobie od 1. mája 2010 do 31. decembra 2010, t. j. počet dní rozhodujúceho obdobia je 245.

Počas tohto obdobia však pani Eva bola na PN-ke (od 1. júla 2010 do 15. júla 2010) a zároveň na mesiac september a október 2010 požiadala o poskytnutie neplateného voľna. Nakoľko tieto obdobia sa vylučujú z rozhodujúceho obdobia, počet dní rozhodujúceho obdobia je v tomto prípade: 245 dní – 15 dní – 61 dní = 169 dní

3. spočítame si vymeriavacie základy na platenie poistného na nemocenské poistenie za jednotlivé kalendárne mesiace rozhodujúceho obdobia

Každá nemocensky poistená osoba je povinná za každý mesiac poistenia platiť poistné na nemocenské poistenie. Výška poistného sa odvodzuje z vymeriavacieho základu na platenie poistného na nemocenské poistenie.

Vymeriavací základ zamestnankyne by sme mohli zjednodušene definovať ako hrubý mesačný príjem zamestnankyne.

Vymeriavací základ povinne nemocensky poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby sa každoročne zisťuje k 1. júlu daného kalendárneho roka z príjmov dosiahnutých zo samostatnej zárobkovej činnosti z predchádzajúceho kalendárneho roka a z takto zisteného vymeriavacieho základu sa odvádza poistné až do 30. júna nasledujúceho kalendárneho roka.

Vymeriavací základ dobrovoľne nemocensky poistenej osoby je ňou určená suma.

Zároveň treba poznamenať, že zákon ohraničuje výšku vymeriavacieho základu zospodu aj zvrchu. Napríklad v roku 2010 bola minimálna výška vymeriavacieho základu na platenie poistného na nemocenské poistenie 319,58 €, ak išlo o povinne nemocensky poistenú samostatne zárobkovo činnú osobu alebo o dobrovoľne nemocensky poistenú osobu. Na druhej strane v roku 2010 výška vymeriavacieho základu na platenie poistného na nemocenské poistenie nesmela prekročiť sumu 1084,55 € (január až jún 2010) a sumu 1116,75 € (júl až december 2010). Maximálny vymeriavací základ je rovnaký pre všetky tri skupiny poistencov.

V roku 2011 je minimálny vymeriavací základ na platenie poistného na nemocenské poistenie 329,06 € pre povinne nemocensky poistené samostatne zárobkovo činné osoby a dobrovoľne nemocensky poistené osoby. Maximálny vymeriavací základ bude do decembra 2011 vo výške 1116,75 €.

Na účely zistenia denného vymeriavacieho základu na určenie výšky materského je potrebné sčítať všetky vymeriavacie základy, z ktorých sa mesačne platilo poistné na nemocenské poistenie v zistenom rozhodujúcom období.

Príklad:

Pani Emília je nemocensky poistená ako zamestnankyňa. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je rok 2010. V rozhodujúcom období mala mesačný príjem 900 €, no v mesiaci december 2010 jej bola vyplatená odmena vo výške 600 €, t. j. jej hrubý príjem za mesiac december 2010 bol 1 500 €.

Súčet vymeriavacích základov:

$$(11 \times 900 \text{ €}) + 1116,75 \text{ €} = 11\,016,75 \text{ €}$$

(za mesiac december 2010 sa poistné neplatilo z vymeriavacieho základu 1 500 €, ale z maximálneho vymeriavacieho základu na platenie poistného na nemocenské poistenie 1116,75 €)

(uvedené bude platiť za predpokladu, že pani Emília nemala v rozhodujúcom období vylúčenú povinnosť platiť poistné na nemocenské poistenie a ani nemala prerušené povinné nemocenské poistenie)

Príklad:

Príjem z podnikania pani Dariny, ako živnostníčky, prekročil zákonom stanovenú hranicu, a preto jej od 1. júla 2010 vzniklo povinné nemocenské poistenie samostatne zárobkovo činnnej osoby a to aj napriek tomu, že za rok 2009 napokon vykázala stratu. Keďže jej povinné nemocenské poistenie vzniklo, je povinná platiť poistné na nemocenské poistenie a to z minimálneho vymeriavacieho základu. Nakoľko o materské požiadala od 15. marca 2011, rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je obdobie od 1. júla 2010 do 31. decembra 2010. Súčet vymeriavacích základov je:

$$6 \times 319,58 \text{ €} = 1917,48 \text{ €}$$

(uvedené bude platiť za predpokladu, že pani Darina nemala v rozhodujúcom období vylúčenú povinnosť platiť poistné na nemocenské poistenie a ani nemala prerušené povinné nemocenské poistenie)

4. zistíme si denný vymeriavací základ

Ako už bolo v úvode uvedené, denný vymeriavací základ na určenie výšky materského sa vypočíta tak, že súčet vymeriavacích základov, z ktorých sa platilo poistné na nemocenské poistenie v rozhodujúcom období sa vydelí počtom dní rozhodujúceho obdobia.

Denný vymeriavací základ sa zaokrúhľuje na štyri desatinné miesta nahor.

5. vypočítame si výšku materského na deň

Materské sa poskytuje za kalendárne dni. Poistenkyňa má nárok na materské vo výške 60 % denného vymeriavacieho základu.

Príklad:

Pani Alena je nemocensky poistená nepretržite od 1. januára 2006. Nárok na materské si uplatnila od 15. februára 2011. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je preto rok 2010. Počas uvedeného obdobia platila poistné na nemocenské poistenie z maximálneho vymeriavacieho základu a v období od 1. do 31. mája 2010 bola uznaná za PN.

- rozhodujúce obdobie – rok 2010
- počet dní rozhodujúceho obdobia – 365 dní – 31 dní PN = 334 dní
- súčet vymeriavacích základov, z ktorých pani Alena zaplatila poistné na nemocenské poistenie v rozhodujúcom období – (5 mesiacov x 1084,55 €) + (6 mesiacov x 1116,75 €) = 5422,75 € + 6700,50 € = 12 123,25 €
- denný vymeriavací základ – 12 123,25 € : 334 dní = 36,2972 €/deň
- materské – 36,2972 € x 60 % = 21,77832 €/deň

Na záver je potrebné upozorniť, že v živote môžu nastať situácie, keď denný vymeriavací základ na určenie výšky materského nie je možné zistiť, napr. z dôvodu, že poistenkyňa nemala v rozhodujúcom období žiadny vymeriavací základ (napr. počas celého rozhodujúceho obdobia bola na rodičovskej dovolenke) alebo z dôvodu, že dôvod na poskytnutie materského vznikol v deň vzniku nemocenského poistenia. V takom prípade sa výška materského určuje z pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.

**JUDr. Katarína Cviková,
odbor nemocenského poistenia,
Sociálna poisťovňa ústredie**

Dočasná pracovná neschopnosť a jej vývoj v roku 2010 v porovnaní s rokmi 2009 a 2008

Sociálna poisťovňa sleduje a každý mesiac štatisticky vyhodnocuje ukazovatele týkajúce sa dočasnej pracovnej neschopnosti pre chorobu a úraz (vrátane pracovného úrazu a choroby z povolania). Na základe týchto pravidelných štatistických rozborov môže porovnávať vývoj dočasnej pracovnej neschopnosti v SR za jednotlivé obdobia.

Vstupné veličiny potrebné pre výpočet ukazovateľov dočasnej pracovnej neschopnosti (DPN)

označenie použité vo vzorci	Vstupná veličina
A	Priemerný počet nemocensky poistených osôb
B	Počet novohlásených prípadov DPN – počet prípadov DPN, ktoré sa začali v spracúvanom období
C	Počet kalendárnych dní DPN – počet všetkých dní DPN, ktoré spadajú do spracúvaného obdobia, t. j. dni pokračujúcej DPN, ktorá sa začala v predchádzajúcom období (a stále trvá) a dni DPN, ktorá začala v spracúvanom období (novohlásená DPN)
D	Počet kalendárnych dní za sledované obdobie

Na základe vyššie uvedených vstupných veličín je možné vypočítať nasledovné ukazovatele:

- priemerné percento DPN
- počet prípadov DPN na 100 poistencov
- priemerné trvanie jedného prípadu DPN
- priemerný denný stav dočasne práceneschopných

Spôsob výpočtu

Priemerné percento DPN

(počet kalendárnych dní DPN x 100) / (priemerný počet nemocensky poistených osôb x počet kalendárnych dní za sledované obdobie)

$$\text{Priemerné \% DPN} = \frac{C \times 100}{A \times D}$$

Počet prípadov DPN na 100 poistencov

(počet novohlásených prípadov DPN x 100) / (priemerný počet nemocensky poistených osôb)

$$\text{Počet prípadov DPN na 100 poistencov} = \frac{B \times 100}{A}$$

Priemerné trvanie jedného prípadu DPN

počet kalendárnych dní DPN / počet novohlásených prípadov DPN

$$\text{Priemerné trvanie 1 prípadu DPN} = \frac{C}{B}$$

Priemerný denný stav dočasne práceneschopných

počet kalendárnych dní DPN / počet kalendárnych dní za sledované obdobie

$$\text{Priemerný denný stav dočasne práceneschopných} = \frac{C}{D}$$

Vývoj dočasnej pracovnej neschopnosti pre chorobu a úraz

Pri porovnaní vývoja DPN pre chorobu a úraz v Slovenskej republike podľa zdravotníckej štatistiky pobočiek Sociálnej poisťovne za roky 2008, 2009 a 2010 (**Graf 1**) možno konštatovať nárast priemerného % pracovnej neschopnosti - v roku 2008 priemerné % DPN dosahovalo hodnotu 3,382, v roku 2009 nastalo zvýšenie o 0,637 %, teda priemerné % DPN vzrástlo na hodnotu 4,019 a mierny pokles nastal v roku 2010, kedy táto veličina predstavovala hodnotu 3,937%.

Hodnota priemerného % DPN sa zvyšuje, resp. znižuje nielen pri porovnávaní jednotlivých rokov, ale značný rozdiel možno zaznamenať aj v rámci porovnávaní mesiacov daného kalendárneho roka. V roku 2008 bola najvyššia hodnota priemerného % DPN v mesiaci január (3,753%), február (3,678%) a december (3,797%), v roku 2009 v mesiaci február (4,651%), marec (4,552%) a december (4,499%) a v roku 2010 v mesiaci január (4,490%), február (5,006%) a marec (4,491%). Príčinou pre vyššie priemerné % PN v týchto mesiacoch je zvýšenie počtu chorôb dýchacej sústavy, ide o tzv. „chrípkové obdobie“. Choroby dýchacej sústavy predstavujú najčastejšie zastúpenú skupinu ochorení z pomedzi všetkých sledovaných skupín ochorení. (**Tabuľka 1**)

Nárast priemerného % DPN v rokoch 2009 a 2010 oproti roku 2008 bol spôsobený zvýšením priemerného denného stavu DPN a súčasným poklesom priemerného počtu nemocensky poistených osôb. Zníženie tohto počtu nemocensky poistených osôb v aktívnom pracovnom veku, ktoré zaznamenala Sociálna poisťovňa vo svojich registroch, nastalo v dôsledku ekonomickej krízy a nárastu nezamestnanosti. (**Graf 2**)

Priemerné trvanie jedného prípadu dočasnej pracovnej neschopnosti

Nezvyšila sa len hodnota priemerného % DPN, ale aj priemerná dĺžka trvania jedného prípadu DPN, v roku 2010 priemerné trvanie 1 prípadu dosahovalo hodnotu 46,94 dní, v roku 2009 44,87 dní a v roku 2008 37,96 dní. Pri porovnávaní priemerného trvania jedného prípadu DPN pre chorobu a úraz podľa jednotlivých okresov v Slovenskej republike, v roku 2010 došlo k predĺženiu trvania 1 prípadu DPN oproti roku 2008 o 8,98 dní a oproti roku 2009 o 2,07 dní. (**Tabuľka 2**)

Ukončené prípady dočasnej pracovnej neschopnosti pre chorobu a úraz v SR podľa dĺžky trvania v dňoch

Podľa dĺžky trvania ukončených prípadov DPN za roky 2008, 2009 a 2010, najvyšší podiel predstavujú prípady, ktoré trvali v rozmedzí 4 – 10 dní. Podľa percentuálneho podielu, v roku 2010 predstavovali tieto prípady 27,4% z celkového počtu ukončených prípadov DPN, v roku 2009 27,9% a v roku 2008 29,7%.

Zvýšil sa však počet prípadov s dĺžkou trvania nad 43 dní. Pokiaľ v roku 2008 tieto prípady predstavovali 20,97% podiel z celkového počtu ukončených prípadov DPN, v roku 2009 to bolo už 25,5% a v roku 2010 27,78%. (**Tabuľka 3**)

Skutočnosť, že v posledných dvoch rokoch došlo k nárastu priemerného % DPN, k nárastu dĺžky trvania jedného prípadu DPN a k zvýšeniu percentuálneho podielu prípadov s dĺžkou trvania nad 43 dní, potvrdzuje fakt, že veľa poistencov, ktorí sa stali nezamestnanými, resp. im hrozila strata zamestnania, riešili svoju sociálnu situáciu inštitútom dočasnej pracovnej neschopnosti a začali liečiť svoje chronické ochorenia, na ktoré predtým nemali dostatok času. Podľa grafu č. 2, v roku 2009 a 2010 vzrástla miera evidovanej nezamestnanosti oproti roku 2008, na základe uvedeného možno teda konštatovať, že priemerné % miery evidovanej nezamestnanosti môže mať priamy súvis s priemerným % dočasnej pracovnej neschopnosti.

Kontrolná činnosť

Kontrola posudzovania spôsobilosti na prácu

Podľa § 154 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, kontrolu posudzovania spôsobilosti na prácu (KPSP) vykonáva posudkový lekár pobočky Sociálnej poisťovne. KPSP zahŕňa kontrolu:

- odbornej úrovne posudzovania spôsobilosti na prácu ošetroujúcim lekárom;
- diagnostického a liečebného procesu vo vzťahu k dĺžke dočasnej pracovnej neschopnosti;
- potreby ošetrovania alebo starostlivosti na poskytovanie ošetrovného v sporných prípadoch;
- potreby preradenia na inú prácu na poskytovanie vyrovnávacej dávky v sporných prípadoch.

Zvýšenie ukazovateľov dočasnej pracovnej neschopnosti v rokoch 2009 a 2010 viedlo k zintenzívneniu vykonávania KPSP so zreteľom na účelné vynakladanie prostriedkov nemocenského poistenia. Cielene sa vykonávali kontroly najmä u tých ošetrojúcich lekárov, u ktorých významne stúpol počet uznaných dočasne práceneschopných poistencov, kontroly sa vykonávali v niektorých prípadoch aj v 2 až 3 týždňových intervaloch. Kontrolná činnosť bola Sociálnou poisťovňou pravidelne vyhodnocovaná.

Podľa štatistických ukazovateľov bolo v roku 2010 skontrolovaných 480 007 dočasne práceneschopných poistencov, čo predstavuje 69% zo 100 novohlásených dočasných pracovných neschopností, v roku 2009 bolo skontrolovaných 505 564 dočasne práceneschopných poistencov, t. j. 67% zo 100 novohlásených dočasných pracovných neschopností. Oproti roku 2008, kedy tento podiel tvoril 54%, t. j. 418 948 skontrolovaných dočasne práceneschopných poistencov, narástol počet skontrolovaných dočasne práceneschopných poistencov v roku 2010 o 15%. (**Tabuľka 4**)

Kontrola dodržiavania liečebného režimu

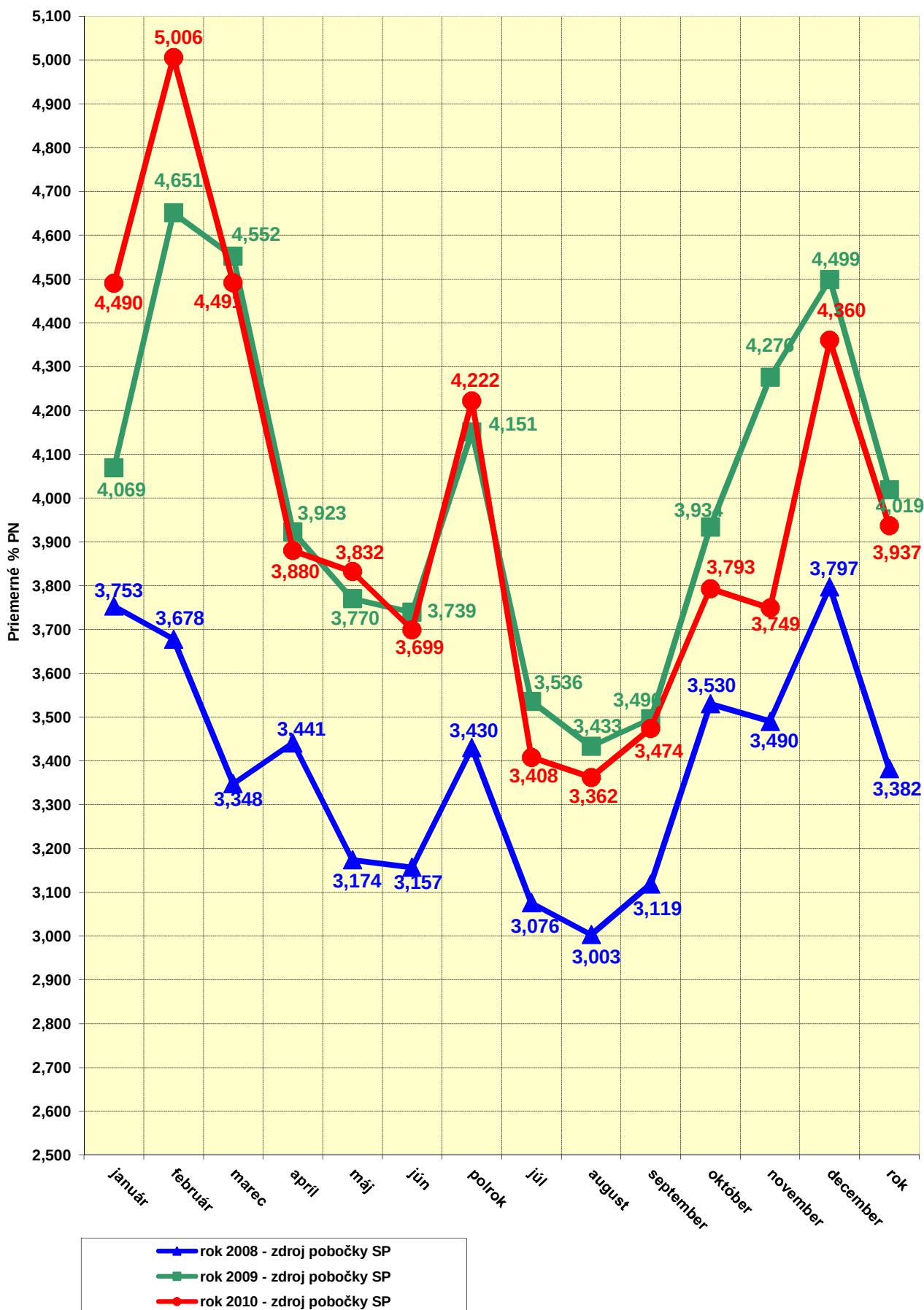
Kontrola dodržiavania liečebného režimu (KDLR) je vykonávaná určenými zamestnancami útvarov lekárskej posudkovej činnosti pobočiek Sociálnej poisťovne. V rámci zintenzívnenej kontrolnej činnosti bola KDLR v sledovanom období zameraná najmä na dočasne práceneschopných poistencov v ochrannnej lehote a na dobrovoľne nemocensky poistené osoby. Kontroly boli vykonávané aj počas víkendov, vo večerných hodinách, opakovane počas dňa, u poistencov, ktorí v minulosti už porušili liečebný režim. KDLR sa

vykonáva na podnet posudkového lekára, ošetrojúceho lekára, zamestnávateľa, inej fyzickej a právnickej osoby a sú prešetrované aj anonymné podania.

V roku 2010 bolo poverenými zamestnancami vykonaných 91 054 kontrol dodržiavania liečebného režimu, čo je o 10 605 viac ako v roku 2008 (80 449 kontrol). V roku 2009 bolo vykonaných 96 929 kontrol dodržiavania liečebného režimu. **(Tabuľka 5)**

**Ing. Anna Pavlásková,
oddelenie súdnej agendy, recenznej činnosti a vzdelávania
Sociálna poisťovňa, ústredie**

Vývoj dočasnej pracovnej neschopnosti pre chorobu a úraz v SR podľa zdravotníckej štatistiky pobočiek SP v rokoch 2008, 2009 a 2010

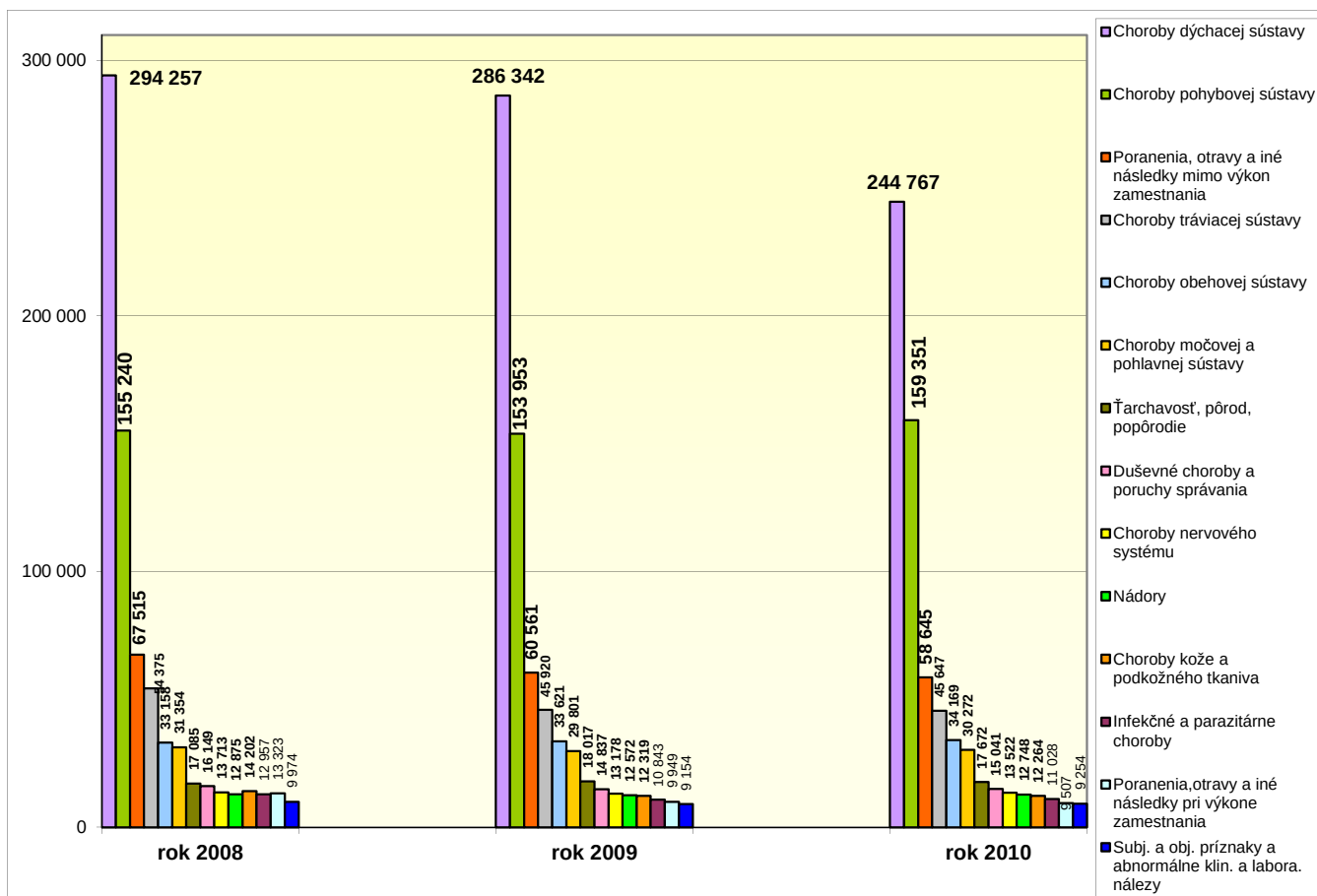
**Počet ukončených dočasne práceneschopných poistencov v SR v rokoch 2008 až 2010
v dôsledku najpočetnejších 14 skupín chorôb (výber z 20 skupín chorôb).**

č.	Skupina chorôb	rok 2008	rok 2009	rok 2010
10	Choroby dýchacej sústavy	294 257	286 342	244 767
		38,37%	39,19%	35,28%
13	Choroby svalovej a kostrovej sústavy a spojivového tkaniva	155 240	153 953	159 351
		20,24%	21,07%	22,97%
19	Poranenia, otravy a iné následky vonkajších príčin mimo výkonu zamestnania	67 515	60 561	58 645
		8,80%	8,29%	8,45%
11	Choroby tráviacej sústavy	54 375	45 920	45 647
		7,09%	6,29%	6,58%
9	Choroby obehovej sústavy	33 158	33 621	34 169
		4,32%	4,60%	4,92%
14	Choroby močovej a pohlavnej sústavy	31 354	29 801	30 272
		4,09%	4,08%	4,36%
15	Ťarchavosť, pôrod, popôrodie	17 085	18 017	17 672
		2,23%	2,47%	2,55%
5	Duševné choroby a poruchy správania pri výkone zamestnania	16 149	14 837	15 041
		2,11%	2,03%	2,17%
6	Choroby nervového systému	13 713	13 178	13 522
		1,79%	1,80%	1,95%
2	Nádory	12 875	12 572	12 748
		1,68%	1,72%	1,84%
12	Choroby kože a podkožného tkaniva	14 202	12 319	12 264
		1,85%	1,69%	1,77%
1	Infekčné a parazitárne choroby	12 957	10 843	11 028
		1,69%	1,48%	1,59%
18	Poranenia, otravy a iné následky vonkajších príčin pri výkone zamestnania	13 323	9 949	9 507
		1,74%	1,36%	1,37%
17	Subj. a obj. príznaky, abnormálne klin. a lab. nálezy	9 974	9 154	9 254
		1,30%	1,25%	1,33%
Spolu všetky ukončené dočasné PN		766 815	730 623	693 795

100%

100%

100%

Poradie okresov SR podľa priemerného trvania 1 prípadu dočasnej pracovnej neschopnosti pre chorobu a úraz v roku 2010 podľa zdravotníckej štatistiky pobočiek SP

Porovnanie rokov 2008, 2009 a 2010

Poradie	Pobočka	Okres	trvanie PN		
			2010	2009	2008
1	BA	Bratislava IV	31,00	30,51	29,32
2	KN	Komárno	32,20	30,41	26,58
3	ZH	Ziar nad Hronom	34,02	32,69	29,49
4	BA	Myjava	34,58	33,96	29,56
5	BA	Senec	35,28	32,72	31,06
6	RV	Rožňava	35,29	34,57	28,89
7	RV	Revúca	35,85	38,83	30,94
8	BA	Bratislava III	36,15	33,87	31,61
9	BA	Pezinok	36,31	34,27	32,62
10	KE	Košice II	36,73	38,19	31,30
11	BA	Bratislava V	37,09	32,69	31,23
12	KE	Košice III	37,18	37,19	34,69
13	BA	Bratislava II	37,73	34,04	31,80
14	BA	Bratislava I	37,99	35,19	31,42
15	KEO	Košice - okolie	38,34	39,90	32,97
16	TT	Trnava	38,52	36,08	32,35
17	BA	Malacky	38,76	38,98	33,42
18	BB	Banská Bystrica	38,79	37,34	33,35
19	GA	Šaľa	39,17	35,79	21,89
20	ZH	Žarnovica	39,30	33,87	31,31
21	NR	Nitra	39,61	36,99	33,52
22	NZ	Nové Zámky	40,56	38,82	33,09
23	DK	Dolný Kubín	41,10	38,78	33,44
24	TN	Trenčín	41,47	38,74	35,23
25	TT	Hlohovec	41,55	38,45	33,54
26	TN	Nové Mesto nad Váhom	42,23	41,19	32,73
27	TV	Trebišov	42,31	42,73	35,35
28	PB	Púchov	42,46	43,49	37,43
29	KE	Košice I	42,46	43,13	36,89
30	PB	Ilava	42,84	40,19	34,13
31	SE	Skalica	44,07	47,70	36,46
32	PB	Považská Bystrica	44,13	42,54	35,26
33	GA	Galanta	44,41	42,02	35,91
34	ZV	Zvolen	45,22	51,95	38,22
35	RS	Rimavská Sobota	45,45	45,15	37,78
36	MT	Martin	45,79	44,91	37,02
37	LV	Levice	46,05	46,99	39,17
38	LC	Lučenec	46,17	44,44	40,40
39	BA	Senica	46,74	44,09	35,31
40	PD	Prievidza	47,52	43,50	37,30
41	TT	Piešťany	47,69	47,00	39,90
42	PO	Sabinov	47,71	48,19	41,34
43	ZH	Banská Štiavnica	47,83	43,79	42,29
44	BJ	Bardejov	48,19	44,19	39,02
45	DK	Námestovo	48,42	46,34	39,54
46	HN	Snina	48,54	45,62	35,82
47	ZV	Detva	48,86	53,02	42,19
48	NR	Zlaté Moravce	49,26	52,29	38,82
49	ZA	Bytča	49,30	50,47	37,40
50	VK	Veľký Krtíš	49,39	49,80	44,43
51	LC	Poltár	49,43	51,31	50,77
52	CA	Čadca	50,10	49,59	41,56
53	CA	Kysucké Nové Mesto	50,45	52,91	40,59
54	ZA	Žilina	50,65	46,20	38,92
55	DK	Tvrdošín	50,82	50,81	41,52
56	PO	Prešov	52,99	49,98	42,37
57	BB	Brezno	53,12	53,14	40,30
58	HN	Humenné	53,32	49,92	40,86
59	KE	Košice IV	53,54	48,17	40,96
60	LM	Liptovský Mikuláš	53,76	48,76	39,27
61	TO	Bánovce nad Bebravou	54,28	50,11	44,92
62	ZV	Krupina	54,34	46,86	39,01
63	DS	Dunajská Streda	56,00	50,09	42,89
64	TO	Topoľčany	56,55	56,07	45,63
65	SL	Stará Ľubovňa	57,04	55,04	51,11
66	LM	Ružomberok	59,57	54,01	45,38
67	MT	Turčianske Teplice	60,88	53,49	47,39
68	SNV	Levoča	61,84	59,73	48,03
69	SK	Svidník	62,28	64,13	50,65
70	VV	Vranov nad Topľou	62,54	58,95	47,18
71	HN	Medzilaborce	62,59	65,16	54,80
72	SNV	Gelnica	63,60	61,09	43,79
73	TO	Partizánske	64,29	66,38	51,15
74	SK	Stropkov	64,80	68,44	57,81
75	PP	Kežmarok	66,89	60,16	47,75
76	SNV	Spišská Nová Ves	67,06	62,64	50,60
77	MI	Sobrance	67,59	67,13	52,18
78	MI	Michalovce	67,96	66,63	51,69
79	PP	Poprad	68,71	62,62	49,92
Priemer SR			46,94	44,87	37,96

Ukončené prípady dočasnej pracovnej neschopnosti pre chorobu a úraz v Slovenskej republike v rokoch 2008, 2009 a 2010

(podľa dĺžky trvania v dňoch)

Dĺžka trvania dočasnej PN v dňoch	2010	podiel v % z celk. počtu	2 009	podiel v % z celk. počtu	2008	podiel v % z celk. počtu
1	406	0,1	407	0,1	530	0,1
2 -3	12 227	1,8	14 443	2,0	16 739	2,2
4 - 10	177 626	25,6	203 588	27,9	227 811	29,7
<i>1 - 10 dní</i>	<i>190 259</i>	<i>27,4</i>	<i>218 438</i>	<i>29,9</i>	<i>245 080</i>	<i>32,0</i>
11 - 14	95 100	13,7	104 521	14,3	118 448	15,4
<i>1 - 14 dní</i>	<i>285 359</i>	<i>41,1</i>	<i>322 959</i>	<i>44,2</i>	<i>363 528</i>	<i>47,4</i>
15 - 21	87 846	12,7	91 409	12,5	104 366	13,6
<i>1 - 21 dní</i>	<i>373 205</i>	<i>53,8</i>	<i>414 368</i>	<i>56,7</i>	<i>467 894</i>	<i>61,0</i>
22 - 28	57 874	8,3	57 900	7,9	63 248	8,2
29 - 35	41 287	6,0	42 712	5,8	45 286	5,9
36 - 42	28 672	4,1	29 294	4,0	29 536	3,9
43 - 91	99 163	14,3	99 601	13,6	92 192	12,0
* 6 mesiacov						
92 - 182	52 435	7,6	51 221	7,0	41 470	5,4
<i>1 - 182 dní</i>	<i>652 636</i>	<i>94,1</i>	<i>695 096</i>	<i>95,1</i>	<i>739 626</i>	<i>96,5</i>
183 - 365	41 159	5,9	35 527	4,9	27 189	3,5
<i>183 - 365 dní</i>	<i>41 159</i>	<i>5,9</i>	<i>35 527</i>	<i>4,9</i>	<i>27 189</i>	<i>3,5</i>
Celkom	693 795	100,0	730 623	100,0	766 815	100,0

Kontrola posudzovania spôsobilosti na prácu v Slovenskej republike

KPSP - medziročné porovnanie niektorých ukazovateľov za roky 2008, 2009 a 2010

Obdobie	Počet ošetrojúcich lekárov	Počet novohlásených PN	Počet vykonaných kontrol	Počet skontrolovaných poistencov dočasne PN	Počet uschopnených po kontrole - ďalej PS	Počet trvajúcich PN po kontrole - naďalej DPN
rok 2010	3 297	699 539	34 614	480 007 → 69%	46 040 → 10%	433 967 → 90%
rok 2009	3 273	749 144	36 701	505 564 → 67%	54 248 → 11%	451 316 → 89%
rok 2008	3 191	780 523	35 094	418 948 → 54%	53 516 → 13%	365 281 → 87%

Kontrola dodržiavania liečebného režimu v Slovenskej republike

KDLR - medziročné porovnanie niektorých ukazovateľov za roky 2008, 2009 a 2010

Obdobie	Počet kontrol spolu	z toho na podnet posudkového lekára	z toho na podnet ošetrojúceho lekára	z toho na podnet zamestnávateľa	z toho na podnet inej fyz. a práv. osoby	Zistené porušenie liečebného režimu		Pokuta - zistené porušenie inej povinnosti	
						počet	postih	počet	postih
rok 2010	91 054	85 733	771	2 499	2 047	481	45 002 €	138	1 563 €
rok 2009	96 929	90 590	1 166	2 155	3 018	881	79 091 €	295	3 432 €
rok 2008	80 449	74 953	1 390	2 189	1 917	597	41 432 €	290	3 698 €

LPČ NP - Kontrola dodržiavania liečebného režimu v Slovenskej republike

Porovnanie rokov 2010 a 2009

SR	Počty														Over. poruš. LR a odovzd. na riešenie útvaru NP		Výsledok riešenia				Hmotný postih (r. 2010 v dôsledku porušenia LR ku dňu 28. 1. 2011)	Pokuta pri LR (r. 2010 v dôsledku porušenia inej povinnosti k 4.2.2011)
	vykonaných kontrol			z toho na podnet				Výkon KDLR na 1 úväzok zamestnanca kontroly		podozrení z porušenia LR							bez hmotného postihu		s hmotným postihom			
	v meste	na vidieku	spolu	posud- kového lekára	ošetru- júceho lekára	zamestná- vateľa	inej fyz. a práv. osoby	priemer úväzkov celkom	počet kontrol/ týždeň	Celkom	z toho						pokuta pri LR	% z podozr. por. LR	počet	%		
											ukonč ako PS	ukonč. ako PS na 1 zam./týždeň	ospra- vedlnených									
																					€	€
rok 2010	52 893	38 161	91 054	85 733	771	2 499	2 047	50,28	34,7	19 203	4 590	1,8	13 994 72,9%	138	481	2,5%	11	2,3%	470	97,7%	45 002	1 563
rok 2009	55 757	41 172	96 929	90 590	1 166	2 155	3 018	50,58	36,8	20 554	4 742	1,8	14 636 71,2%	295	881	4,3%	19	2,2%	862	97,8%	79 091	3 432
rozdiel (2010 - 2009)	-2 864	-3 011	-5 875	-4 857	-395	344	-971	-0,30	-2,1	-1 351	-152	0,0	menej o 642 viac o 1,7%	-157	-400	-1,8%	-8		-392		-34 089	-1 869

Vývoj invalidizácie v Slovenskej republike v roku 2010.

Posudzovanie dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu občanov na účely invalidity vykonávajú posudkoví lekári sociálneho poistenia príslušných pobočiek Sociálnej poisťovne a posudkoví lekári sociálneho poistenia Sociálnej poisťovne, ústredie.

Posudkoví lekári pobočiek celkom prerokovali v roku 2010 na účely invalidity v rámci zisťovacej lekárskej prehliadky a kontrolnej lekárskej prehliadky **78 770** prípadov (v porovnaní s rokom 2009 nárast o 5 368 prípadov). Z tohto počtu bolo zisťovacích lekárskech prehliadok **32 789** (nárast o 9 260), t. j. 41,63% a kontrolných lekárskech prehliadok u poberateľov invalidného dôchodku bolo celkom **40 231** (pokles o 3 360 prípadov), čo predstavuje 51,07 % z celkového počtu prerokovaných prípadov.

Z celkového počtu zisťovacích lekárskech prehliadok **32 789** prípadov, bola:

- uznaná invalidita s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť viac ako 40 %, ale najviac 70 % - v **18 403** prípadoch,
- uznaná invalidita s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť viac ako 70 % - v **9 645** prípadoch,
- neuznaná invalidita - v **4 741** prípadoch.

S účinnosťou od 1. januára 2010 sa zmenili podmienky nároku na invalidný dôchodok z hľadiska posudzovania počtu rokov dôchodkového poistenia, v zmysle ktorých sa počet rokov zisťuje z celého obdobia pred vznikom invalidity bez ohľadu na to, aký vek poistenec ku dňu invalidity dosiahol.

V tejto súvislosti, v zmysle § 293ax zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 449/2008 Z. z., poistencovi, ktorému nevznikol nárok na invalidný dôchodok alebo čiastočný invalidný dôchodok podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2010 z dôvodu nezískania potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia a ktorý nesplnil podmienky nároku na starobný dôchodok alebo nebol mu priznaný predčasný starobný dôchodok, Sociálna poisťovňa na jeho žiadosť znovu posúdi dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav a rozhodne o nároku na invalidný dôchodok a o jeho sume, podľa nových kritérií.

Podľa § 293ax, ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 449/2008 Z. z., bolo vykonaných spolu **3 879** zisťovacích lekárskech prehliadok (z celkového počtu 32 789 zisťovacích lekárskech prehliadok), z toho bola:

- uznaná invalidita s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť viac ako 40 %, ale najviac 70 % - v **2 280** prípadoch,
- uznaná invalidita s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť viac ako 70 % - v **1 554** prípadoch,
- neuznaná invalidita – v **45** prípadoch.

V roku 2010 bolo vykonaných **40 231** kontrolných lekárskech prehliadok, z toho:

- naďalej uznaných čiastočne invalidných a invalidných s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť nad 40 % - 70%: **20 777**
- naďalej uznaných invalidných a invalidných s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť viac ako 70%: **14 977**
- naďalej uznaných invalidných so zmenou na nižší stupeň invalidity a zmenou na nižšiu mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v %: **727**

- naďalej uznaných invalidných so zmenou na vyšší stupeň invalidity a zmenou na vyššiu mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v %: **3 523**
- neuznaných invalidných, menej ako 41 % miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v %: **227**

Počet novouznaných invalidít na 100 000 obyvateľov, to znamená incidencia novouznaných invalidít v Slovenskej republike bola v roku 2010 s hodnotou **508,76**, v roku 2009 s hodnotou 356,65. Najnižšia incidencia bola v roku 2010 v Banskej Bystrici – 333,68, najvyššia v Humennom – 809,36.

Na prvom mieste medzi ochoreniami zapríčiňujúcimi invaliditu s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť nad 40% spolu u mužov a žien boli choroby svalovej, kostrovej sústavy a spojivového tkaniva. Na druhom mieste duševné poruchy a poruchy správania, na treťom mieste choroby obehovej sústavy a na štvrtom mieste nádory.

Najčastejšími príčinami invalidity následkom **ochorenia svalov, kostrového a spojivového tkaniva**, boli bolesti chrbtice a degeneratívne postihnutia bedrových kĺbov.

Ochorenie kĺbov patrí medzi najčastejšie choroby vôbec, ich počet narastá a svojou povahou nepriaznivým spôsobom ovplyvňujú kvalitu života populácie. Svojou závažnosťou a nárastom počtu sú nielen medicínsky, ale aj sociálne a ekonomicky závažné.

Pohyb je pre každého človeka samozrejmosťou. Problém nastane až vtedy, ak sa začne spájať s bolesťou, čo je jasný signál ochorenia kĺbov. Dochádza k degeneratívnym zmenám kĺbovej chrupavky, kĺby sa deformujú, bolesť sa zväčšuje pri pohybe a objavuje sa aj ranná stuhnutosť. Takýmto degeneratívnym ochorením, teda osteoartrózou, sú najčastejšie postihnuté bedrové a kolenné kĺby. Najzávažnejšou formou osteoartrózy je artróza bedrových kĺbov. Pravdepodobnosť vzniku ochorenia sa zvyšuje spolupôsobením viacerých faktorov, ako sú napríklad nadváha, stres, rýchly životný štýl, preťaženie kĺbov, neprimeraný a nedostatočný pohyb či nesprávna životospráva, niektoré metabolické a endokrinné choroby. Postihnutie kĺbov sa stáva jednou z „najdrahších“ chorôb vzhľadom na veľmi vysoké náklady na lieky, rehabilitáciu, chirurgickú liečbu, počet priznaných invalidných dôchodkov, aj počet prechorených dní v rámci dočasnej pracovnej neschopnosti.

Ďalšou najčastejšou príčinou invalidity z tejto skupiny ochorení boli degeneratívne ochorenia chrbtice. Chrbticu tvoria na seba poukladané stavce, ktoré v správnej polohe drží tzv. svalový korzet tvorený chrbtovými a brušnými svalmi, ktoré musia byť v rovnováhe a v dobrej kondícii. Najčastejšie býva postihnutá tá časť chrbtice, ktorá je najviac zaťažovaná, teda krížová časť a na druhom mieste je krčná časť chrbtice najmä preto, že je často v strnulom dlhodobom nehybnom postavení najmä u ľudí pracujúcich pri počítači a v administratíve. Bolesť pri degeneratívnom ochorení chrbtice vyplývajú najmä z priameho mechanického útlaku miechových koreňov a samotnej miechy. Výrazný vplyv na vzrastajúci trend ochorení chrbtice má okrem starnutia organizmu, nedostatok pohybovej aktivity, nesprávne zloženie stravy, fajčenie, nadmerné pitie alkoholu a kávy. Odhaduje sa, že až 70 – 80% populácie vo vyspelých priemyselných štátoch trpí bolesťami chrbtice, čo je v priamej korelácii s veľmi častou dočasnou pracovnou neschopnosťou a samozrejme aj invalidizáciou.

Duševné poruchy a poruchy správania boli na druhom mieste v počte uznaných invalidít. Najčastejšou príčinou uznania invalidity bola duševná zaostalosť a poruchy psychiky a správania zapríčinené požívaním alkoholu.

Duševná zaostalosť je stav zastaveného alebo neúplného vývoja, s narušením schopností primeraných pre dané vývojové obdobie, ktoré prispievajú k celkovej úrovni inteligencie, t. j. schopností poznávacích, rečových, pohybových a sociálnych.

V popredí je nedostatok adaptívneho správania, sociálnej orientácie a nedostatok profesionálnej zodpovednosti jedinca. Rôznym stupňom duševnej zaostalosti trpia asi 3% populácie, z toho približne 75% patrí do kategórie ľahkej duševnej zaostalosti, asi 20% do strednej duševnej zaostalosti a 5% patrí do kategórie ťažkej a hlbkej duševnej zaostalosti. Príčinou duševnej zaostalosti môžu byť chromozomálne a metabolické poruchy dieťaťa, ale aj infekčné ochorenia matky počas tehotenstva, endokrinné poruchy matky. Nie je zriedkavosťou fetálny alkoholový syndróm, ktorý je spôsobený pravidelnou konzumáciou alkoholu matky počas tehotenstva. Tento syndróm sa prejavuje oneskorením rastu dieťaťa, rôznymi telesnými deformitami a duševnou zaostalosťou. Podobné príznaky má aj kokaínový syndróm u detí, ktorých matky užívali kokaín. Príčinou duševnej zaostalosti môže byť aj poškodenie dieťaťa pri pôrode. Samostatnou kapitolou je sociokultúrne podmienená duševná zaostalosť, kedy k zaostávaniu intelektového vývoja u detí prispieva nedostatok výchovnej stimulácie a podnetného vedenia. Táto forma zaostalosti sa vyskytuje v skupine obyvateľstva, ktorá žije v horších sociálnych a kultúrnych podmienkach a často býva diagnostikovaná až po zahájení školskej dochádzky. Narodenie duševne postihnutého dieťaťa si vyžaduje osobitnú starostlivosť nielen rodiny, ale aj celej spoločnosti. Od špeciálneho prístupu k vzdelaniu takéhoto jedinca v predškolskom a v školskom veku, zriadením rôznych denných stacionárov a iných zariadení aj pre ťažšie duševne zaostalých, s výučbou zameranou na nácvik základných, bežných zručností „day - to - day“, ako je toaleta, obliekanie, príjem potravy, sebaobsluha, ale aj potláčanie nežiaducich prejavov správania, ako je agresivita, sebapoškodzovanie. Duševná zaostalosť podmieňuje uznanie invalidity, s rôznou percentuálnou mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť.

Duševné poruchy a poruchy správania vyvolané užívaním alkoholu tvoria významný počet uznaných invalidít. Prechod od škodlivého užívania alkoholu, ktorý vedie k poškodeniu zdravia, k závislosti na alkohole prebieha väčšinou nenápadne. Typické pre vývoj závislosti je postupné zvyšovanie tolerancie voči alkoholu, postupné zanedbávanie iných záujmov, zmeny v myslení a chovaní, ktoré sa postupne môžu fixovať a spôsobiť osobnostné zmeny. Jedná sa vlastne o adaptačný mechanizmus, ktorým alkoholik reaguje na konflikty, vznikajúce pri konfrontácii s realitou stále častejších a výraznejších problémov, vyvolaných ich pitím. Narastajú stresové situácie v dôsledku sociálno - ekonomických problémov v rodinách. Najzávažnejšie psychické poruchy vyvolané alkoholom sú alkoholová halucinóza, alkoholová paranoidná psychóza a alkoholová demencia. Na vzniku, rozvoji, priebehu a prognóze psychických porúch zapríčinených požívaním alkoholu sa podieľajú faktory biologické, psychologické a sociálne. Závislosť na alkohole je veľmi ťažko liečiteľná, závisí od osobnosti postihnutého človeka, opory a pomoci prostredia, v ktorom žije a je zároveň veľkou ekonomickou záťažou pre celú spoločnosť.

Na treťom mieste medzi príčinami uznaných invalidít boli **choroby obehovej sústavy**. Najčastejšou príčinou invalidity v roku 2010 bola choroba vysokého krvného tlaku a ischemická choroba srdca. Tieto ochorenia svojou závažnosťou a dôsledkami pre zdravotný stav obyvateľstva tvoria jeden z najpálčivejších problémov našej populácie. Choroba vysokého krvného tlaku je sama rizikovým faktorom pre ischemickú chorobu srdca. Výskyt vysokého krvného tlaku stúpa s vekom. Do 50 rokov života je častejší u mužov, u žien sa výskyt zvýši po klimakteriu, až predbehne výskyt u mužov. Príčinou kardiovaskulárnych ochorení je okrem rodinnej predispozície a klasických rizikových faktorov, ako fajčenie, alkohol, strava obsahujúca množstvo tukov a cukrov, nedostatok fyzickej aktivity, nárast

epidémie obezity, aj chronický stres a konzumný spôsob života. Vysoký výskyt týchto ochorení v populácii je spojený s nárastom počtu hospitalizácií, s mimoriadne vysokou spotrebou finančných prostriedkov na liečbu, s množstvom hodín vymeškaných na pracoviskách, s vysokým počtom dočasne práceneschopných a invalidných.

Nádorové ochorenia boli v roku 2010 na štvrtom mieste v počte uznaných invalidít. Na Slovensku je ročne novodiagnostikovaných asi 23 000 zhubných nádorov. Podľa údajov Národného onkologického registra je pozorovaný mierny nárast počtu zhubných nádorov. Okrem novodiagnostikovaných je aj časť pacientov, u ktorých došlo k recidíve, teda návratu zhubného ochorenia, a to aj opakovane. Vyšší výskyt týchto ochorení je vo väčších mestách oproti vidieku. U mužov sú najčastejšími karcinóm pľúc v súvislosti s fajčením cigariet, karcinóm hrubého čreva a konečníka a prostaty. U žien sú najčastejšie zhubné nádory prsníka, hrubého čreva a konečníka a gynekologické nádory. Prevencia zhubných nádorov je mimoriadne závažným celospoločenským problémom. Ide o komplex opatrení znížiť alebo eliminovať všetky faktory, ktoré podporujú vznik zhubných nádorov. Je to napríklad efektívnejší boj proti fajčeniu, zníženie výskytu niektorých infekcií očkovaním, racionalizácia stravovania, zlepšovanie pracovného a životného prostredia, predchádzanie stresom, účinná osвета. Ešte stále je zachytávané vyššie percento zhubných nádorov v pokročilom štádiu, čo má za následok oveľa náročnejšiu zdravotnú starostlivosť. Na druhej strane, nie sú zanedbateľné ani dlhé čakacie lehoty na niektoré náročné diagnostické vyšetrenia, s čím tiež súvisí neskorý začiatok adekvátnej onkologickej liečby.

Najčastejšou príčinou invalidity s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť nad 40 – 70 % podľa nozologickej jednotky chorobnosti v skupine mužov a žien spolu v roku 2010 boli choroby svalovej, kostrovej sústavy a spojivového tkaniva, na druhom mieste duševné poruchy a poruchy správania, na treťom mieste choroby obehovej sústavy.

Najčastejšou príčinou invalidity s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť nad 70% v skupine mužov a žien spolu boli na prvom mieste nádorové ochorenia, na druhom mieste choroby obehovej sústavy, na treťom mieste duševné poruchy a poruchy správania.

V súvislosti s uvedeným počtom uznaných invalidít treba spomenúť aj skutočnosť, že v dôsledku nepriaznivej finančnej situácie v zdravotníctve, sú dlhé čakacie lehoty na niektoré špeciálne vyšetrenia, napríklad počítačovou tomografiou (CT), nukleárnou magnetickou rezonanciou (NMR), na invazívne metódy vyšetrenia cievneho zásobenia srdca, na niektoré operačné výkony, napríklad na implantáciu umelých kĺbných náhrad. Toto má za následok predĺženie diagnostiky ochorenia a z toho vyplývajúcej liečby, čo sa odrazí v dĺžke trvania dočasnej pracovnej neschopnosti ale aj zvýšeným počtom žiadostí o invalidný dôchodok.

Na druhej strane, problémom je aj nadhodnocovanie lekárskeho nálezov odbornými lekármi, s cieľom ovplyvniť dĺžku dočasnej pracovnej neschopnosti občanov, ale aj ovplyvniť mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť pri posudzovaní zdravotného stavu občana na účely invalidity. V dnešnej dobe nárastu počtu nezamestnaných sa posudkoví lekári s takýmito nálezmi stretávajú často. Je to spôsob zabezpečenia si určitej finančnej istoty.

Dokazovanie nadhodnotených odborných lekárskeho nálezov je pre posudkových lekárov veľmi problematické, prináša to ďalšie vynaloženie finančných prostriedkov

(napríklad na znalecké dokazovanie) bez istoty, že názor posudkového lekára sa potvrdí, vzhľadom na profesionálne vzťahy medzi zdravotníckymi pracovníkmi.

Odstránenie všetkých uvedených faktorov, ktoré majú vplyv na vývoj chorobnosti a z toho vyplývajúcej invalidizácie občanov je nerealizovateľné. Posudkoví lekári sociálneho poistenia môžu tento proces ovplyvniť len čiastočne, napríklad dobrou spoluprácou so všeobecnými lekármi a odbornými lekármi, čo má vplyv na kvalitu a opodstatnenosť odborných lekárskeho nálezov, ale aj vzájomné pochopenie, ak posudkový lekár žiada prednostné vyšetrenie občana, alebo hospitalizáciu občana z posudkových dôvodov. Nie všade sa takejto spolupráci v regiónoch Slovenska darí.

Aj absencia zákona o dočasnej pracovnej neschopnosti má za následok, že posudkový lekár má obmedzenú právomoc vstupovať do dĺžky trvania dočasnej pracovnej neschopnosti občanov a tým ovplyvniť aj počet neopodstatnených žiadostí o invalidný dôchodok. Zneužívaný je aj systém dobrovoľného nemocenského poistenia.

Uvedené problémy nie sú a ani nemôžu byť vecou len posudkových lekárov sociálneho poistenia. Sú vecou celej spoločnosti, ako dokáže sociálny a ekonomický dopad tejto problematiky riešiť v komplexnosti.

MUDr. Jana Kelemenová
posudková lekárka
odbor lekárskej posudkovej činnosti
Sociálna poisťovňa, ústredie

Ing. Anna Pavlásková
odborná referentka
odbor lekárskej posudkovej činnosti
Sociálna poisťovňa, ústredie

Novouznané invalidity v Slovenskej republike v rokoch 2010 a 2009 podľa pohlavia a poradia 5 najzávažnejších diagnostických skupín

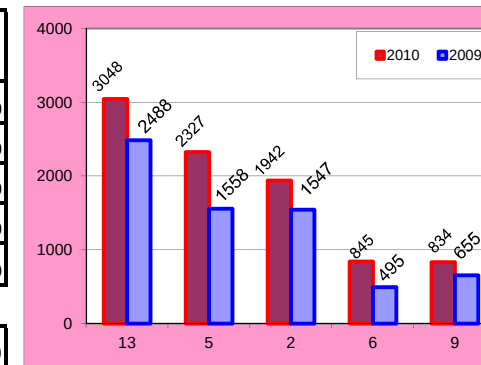
rok 2010

rok 2009

Pohlavie: ženy

Číslo skupiny chorôb	Skupina chorôb	Poradie	Spolu	% z celkov. počtu	najviac INV vo veku
13	Choroby svalovej, kostrovej sústavy a spojivového tkaniva	1.	3 048	25,9%	50-60
5	Duševné poruchy a poruchy správania	2.	2 327	19,8%	50-60
2	Nádory (novotvary)	3.	1 942	16,5%	50-60
6	Choroby nervového systému	4.	845	7,2%	50-60
9	Choroby obehovej sústavy	5.	834	7,1%	50-60

Poradie	Spolu	% z celkov. počtu	najviac INV vo veku
1.	2 488	28,7%	50-60
2.	1 558	18,0%	50-60
3.	1 547	17,8%	50-60
4.	655	7,6%	50-60
6.	495	5,7%	50-60

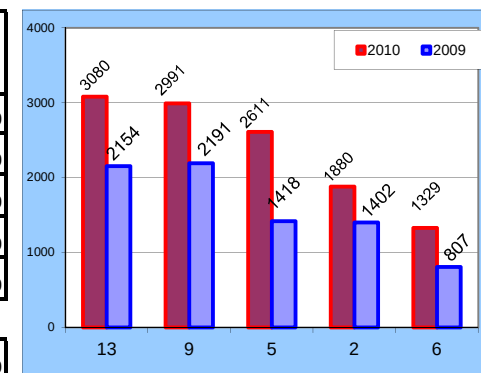
SPOLU	11 754	100%	50-60
-------	--------	------	-------

SPOLU	8 675	100%	50-60
-------	-------	------	-------

Pohlavie: muži

Číslo skupiny chorôb	Skupina chorôb	Poradie	Spolu	% z celkového počtu	najviac INV vo veku
13	Choroby svalovej, kostrovej sústavy a spojivového tkaniva	1	3 080	18,9%	50-60
9	Choroby obehovej sústavy	2.	2 991	18,4%	50-60
5	Duševné poruchy a poruchy správania	3.	2 611	16,0%	50-60
2	Nádory (novotvary)	4.	1 880	11,5%	50-60
6	Choroby nervového systému	5.	1 329	8,2%	50-60

Poradie	Spolu	% z celkového počtu	najviac INV vo veku
2.	2 154	19,5%	50-60
1.	2 191	19,8%	50-60
3.	1 418	12,8%	50-60
4.	1 402	12,7%	50-60
6.	807	7,3%	50-60

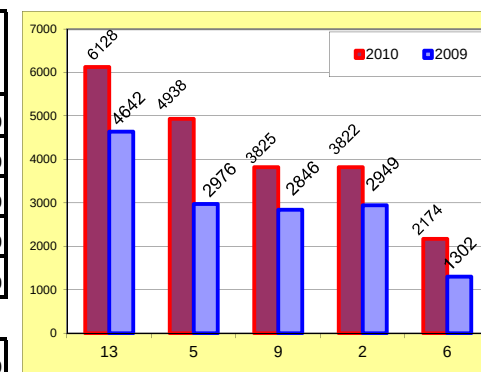
SPOLU	16 294	100%	50-60
-------	--------	------	-------

SPOLU	11 068	100%	50-60
-------	--------	------	-------

Pohlavie: spolu

Číslo skupiny chorôb	Skupina chorôb	Poradie	Spolu	% z celkového počtu	najviac INV vo veku
13	Choroby svalovej, kostrovej sústavy a spojivového tkaniva	1.	6 128	21,8%	50-60
5	Duševné poruchy a poruchy správania	2.	4 938	17,6%	50-60
9	Choroby obehovej sústavy	3.	3 825	13,6%	50-60
2	Nádory (novotvary)	4.	3 822	13,6%	50-60
6	Choroby nervového systému	5.	2 174	7,8%	50-60

Poradie	Spolu	% z celkového počtu	najviac INV vo veku
1.	4 642	23,5%	50-60
2.	2 976	15,1%	50-60
4.	2 846	14,4%	50-60
3.	2 949	14,9%	50-60
6.	1 302	6,6%	50-60

SPOLU	28 048	100%	50-60
-------	--------	------	-------

SPOLU	19 743	100%	50-60
-------	--------	------	-------

Por. č.	Pobočka SP	Uznaná/neuznaná invalidita v rámci zisťovacích lekárskech prehliadok				Incidenca invalidity na 100 000 obyvateľov v SR		
		Uznaná INVALIDITA viac ako 40%-70%	Uznaná INVALIDITA viac ako 70%	Uznaná INVALIDITA viac ako 40%	Neuznaná INVALIDITA	Incidenca INV viac ako 40%-70%	Incidenca INV viac ako 70%	Incidenca INV viac ako 40%
1	Bratislava	1465	1045	2 510	408	204,43	153,20	357,63
2	Dunajská Streda	379	189	568	91	315,13	159,26	474,39
3	Galanta	563	282	845	201	374,84	187,75	562,59
4	Komárno	215	234	449	21	201,62	219,44	421,06
5	Levice	497	242	739	138	422,03	205,49	627,52
6	Nitra	689	237	926	177	330,96	114,34	445,30
7	Nové Zámky	496	306	802	80	336,88	207,47	544,35
8	Senica	435	329	764	55	312,54	238,79	551,32
9	Topoľčany	453	158	611	164	283,49	98,06	381,55
10	Trenčín	434	221	655	124	245,95	125,24	371,19
11	Trnava	737	445	1 182	151	308,63	186,86	495,48
12	Banská Bystrica	382	207	589	338	215,98	117,70	333,68
13	Cadca	483	285	768	126	366,02	218,19	584,20
14	Dolný Kubín	499	215	714	28	369,12	157,14	526,26
15	Liptovský Mikuláš	529	170	699	51	399,71	128,45	528,17
16	Lučenec	281	226	507	114	294,63	236,96	531,59
17	Martin	384	222	606	80	336,20	193,49	529,68
18	Považská Bystrica	583	388	971	124	341,44	226,25	567,69
19	Prievidza	467	281	748	168	334,46	200,53	535,00
20	Rimavská Sobota	250	128	378	44	302,41	154,84	457,25
21	Veľký Krtíš	219	151	370	97	478,02	329,59	807,61
22	Zvolen	422	210	632	103	343,65	171,01	514,66
23	Žiar nad Hronom	521	157	678	18	572,57	172,54	745,10
24	Žilina	696	410	1 106	164	367,23	216,33	583,56
25	Bardejov	307	181	488	2	398,16	234,74	632,90
26	Humenné	640	293	933	21	556,44	252,93	809,36
27	Košice	608	317	925	248	256,11	133,83	389,94
28	Košice-okolie	314	180	494	111	272,59	156,26	428,85
29	Michalovce	726	332	1 058	107	543,13	246,06	789,19
30	Poprad	711	285	996	305	398,69	160,63	559,33
31	Prešov	786	365	1 151	148	350,51	162,77	513,28
32	Rožňava	357	194	551	230	330,26	178,81	509,07
33	Spišská Nová Ves	662	266	928	178	409,07	164,00	573,07
34	Stará Ľubovňa	180	57	237	66	343,34	105,50	448,83
35	Svidník	194	80	274	35	359,91	148,41	508,32
36	Trebišov	494	228	722	94	469,47	216,68	686,15
37	Vranov nad Topľou	345	129	474	131	436,66	163,27	599,93
SPOLU		18 403	9 645	28 048	4 741	333,72	175,04	508,76

Pokračuje spolupráca Sociálnej poisťovne a Českej správy sociálneho zabezpečenia

Vzájomná spolupráca Sociálnej poisťovne a Českej správy sociálneho zabezpečenia ako styčných orgánov pri koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia je nadštandardná a intenzívna. Zástupcovia obidvoch inštitúcií na pravidelných pracovných stretnutiach riešia problémy, súvisiace s uplatňovaním nárokov na dávky podľa bilaterálnej zmluvy a koordinačných nariadení Európskej únie a vymieňajú si skúsenosti s uplatňovaním vnútroštátnych právnych predpisov. Potvrdením záujmu o spoluprácu aj v nasledujúcom období bolo stretnutie štatutárnych zástupcov Sociálnej poisťovne a Českej správy sociálneho zabezpečenia, ktoré sa uskutočnilo v dňoch 15. a 16. marca 2011 v Bratislave. Ústredný riaditeľ ČSSZ prof. JUDr. Vilém Kahoun, Ph.D a generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Ing. Ľuboš Lopatka, PhD. si vymenili aktuálne informácie, týkajúce sa súčasného vývoja obidvoch inštitúcií a informovali sa o legislatívnych zmenách v systéme sociálneho poistenia v Slovenskej republike a v Českej republike. Pri hodnotení súčasného vývoja v systéme sociálneho poistenia skonštatovali, že súčasné priority obidvoch inštitúcií sú v mnohom podobné a sú zamerané najmä na optimalizáciu procesov, a s tým súvisiace znižovanie prevádzkových nákladov a zvyšovanie efektivity. Zástupcovia obidvoch inštitúcií sa zhodli na tom, že je nevyhnutné venovať zvýšenú pozornosť výberu poistného a vymáhaniu pohľadávok, ktoré sú jedným zo spôsobov, akými možno dosiahnuť zníženie deficitu v základných fondoch a dosiahnuť tak efektívnejšie hospodárenie s verejnými prostriedkami. V diskusii si obidve strany vymenili aj informácie o systéme starobného dôchodkového sporenia. Česká strana sa zaujímala najmä o jeho financovanie a dopad zavedenia II. piliera na priebežný systém dôchodkového poistenia, ako aj o skúsenosti Sociálnej poisťovne pri jeho zavádzaní.

Česká delegácia prejavila záujem aj o problematiku úrazového poistenia, keďže podľa súčasnej legislatívnej úpravy bude patriť odškodňovanie pracovných úrazov a chorôb z povolania do pôsobnosti Českej správy sociálneho zabezpečenia. Zástupcovia Sociálnej poisťovne informovali o spôsobe a podmienkach preberania odškodnenia pracovných úrazov a chorôb z povolania zo Slovenskej poisťovne, a.s. do pôsobnosti Sociálnej poisťovne, o úlohách a pracovných postupoch z toho vyplývajúcich, ako aj o súčasnom vývoji úrazového poistenia v Slovenskej republike. V aktívnej diskusii zástupcovia Sociálnej poisťovne zodpovedali aj na praktické otázky, týkajúce sa organizačného usporiadania, personálneho obsadenia, pracovných činností zamestnancov útvarov úrazového poistenia a participácie s inými odbornými útvarmi.

Rokovania štatutárnych zástupcov prebehlo vo veľmi priateľskej a otvorenej atmosfére. Obidve strany zhodne deklarovali, že spoločným záujmom nového vedenia Sociálnej poisťovne a Českej správy sociálneho zabezpečenia je nadviazať na dlhoročnú vzájomnú spoluprácu a rozvíjať neformálne vzťahy, cieľom ktorých je zjednodušiť vzájomnú komunikáciu pri uplatňovaní nárokov klientov a dosiahnuť tak skrátenie lehôt potrebných pre rozhodovanie o nárokoch na dávky.

**JUDr. Ružena Rybovičová,
vedúca oddelenia záležitostí EÚ a zahraničných vzťahov,
Sociálna poisťovňa, ústredie**